

GAMLA HVITFELDTARES ÅRSBOK 2017

utgiven av
Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare

*från 1948 till 1978 utgiven
under titeln*

”GAMLA LATINARES ÅRSBOK”

JUBILEUMSNUMMER

Klassresenärer stolta på
samhällets topp skäms ej ert
ursprung

haiku av Ulf Herrströmer

Omslaget: För detta jubileumsnummer av årsboken har vi valt den tavla som hänger i det som på vår tid kallades "kollegierummet" och numera "lärarrummet". Här ser vi jämlikheten i sin prydno: Margareta harangerar tre herrar med stöd av två damer! Detta torde kännas betryggande att veta!

Innehållet i årets årsbok uppmärksammar att skolbyggnaden, som nu kallas Norra byggnaden, ansågs vara byggd 1917, och den fyller därför 100 år! Skolan "latinläroverket" flyttade fysiskt dit 1919 och vi uppmärksammar även detta i bildmaterialet.

Efter att skolan bytt namn till Hvitfeldtska HAL på 40-talet, fann ett antal hedervärda f.d. elever för gott att instifta kamratföreningen Gamla Latinare 6 november 1947, då även skolan firade sitt 300-årsjubileum. Så här 70 år senare anser vi detta vara värt en mässa – i föreliggande Årsbok. Namnet ändrades till Gamla Hvitfeldtare för en mer adekvat benämning – kan tyckas.

Benämningen "Latin" var adekvat när man menade Hvitfeldtska och hängde kvar in på 60-talet, speciellt då vi hade skoldanser i gymnastiksalen.

foto: Christer Enerskog

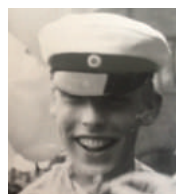
Innehåll 2017

[4]

GÖRAN LUNDBORG, professor emeritus och internationellt välkänd handkirurg, drar sig till minnes hur det var att växa upp med musik i skolan, såväl den klassiska i skolorkestern som i olika jazzband i stan. Kombinationen handhjärna-musik-fingersättning har följt Göran i både karriär och avkoppling.

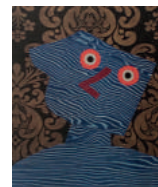
[10]

Vår mångårige ordförande HANS JOSEFSON, tillika hedersledamot, minns sin tid på skolan – och hur det var att vara "siska". Ett positivt och fint porträtt av skolan, lärarna och klasskamraterna.

[16]

BERTIL STEEN tar oss Längs Vägen i en filosofisk betraktelse om åldrandet och det longitudinella livet och att man med Blandarens ord kan konstatera: "Ju förr desto bättre!" Bertil anser vidare att det "i naturen synes vara en tendens till ökande entropi med tiden." Här på redaktionen delar vi denna uppfattning!

[23]

Vi fortsätter resan med ULF HERRSTRÖMER i hans Ur en läkares dagbok. Ulf som rosar marknaden med sina haikuer och limerickar är en pålitlig medverkare i Årsboken och har dessutom skrivit deckaren Telefonrösten – som även kan läsas på engelska – The Telephone Voice...

[26]

Vi hyllar vår i år bortgångne BJÖRN CLARIN - en fantastisk personlighet! Inom musik, jazz, kultur, författande, studentspex, reklam och marknadsföring återfann vi Björn, alltid positiv och frustande av energi. Vi hyllar honom med tre betraktelser. Tack Björn, du bar vår fana med stolthet!

GILBERT HOLMSTRÖM minns vännen Björn ”med glimten i ögat” under mottot ”det bästa som finns är att en bästis ha”.

SVEN TESCH-HALLSTRÖM upplevde Björn som mentor i reklamvärlden – ytterligare en sträng på Björns lyra – i sann ”Mad Men”-anda.

JAN WESTIN var kompis med Björn mitt i studenthumorns Götet; studentrevyer, radiogag, begynnande TV.

[37]

Vi hyllar skolan och skolbyggnaden som fyller 100 år! Vi hyllar kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare och filialen Gamla Latinare i Stockholm med en bildkavalkad av sällan skådat slag. Väl bekomme!

[40]

ALEXANDER WIKHALL beskriver Hvitfeldtska Norras byggnadshistoria. Hvitfeldtska Södra är då f.d. Handelsinstitutet i den nutida terminologin.

[42]

Verksamhetsberättelse, Protokoll från Årsmöte & Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare 2017

[46]

AMANDA OCH THEODOR, två elever, möter Jan Eliasson och får klart för sig vilken betydelse skolan hade för dem som gick här under 8/9 år. Vi ser fram emot hans memoarer!

[48]

CHRISTER HEDIN följer upp tidigare artiklar med Klassresenärer biter den hand som fött dem. Det är en klarsynt genomgång av skolans betydelse mot bakgrund av den dynamiska samhällsutvecklingen.

[52]

Varia 2017 av ULF G H MALMSTEN

[61]

HÅKAN FRÉDEN berättar initierat om Konsten att framställa spelsvärta – en på den tiden viktig komponent i kökets underhåll – numera något obsolet och okänd. Detsamma gäller också Jodkväve! Experimentbok för pojkar torde uppleva något av en renässans efter detta...

[64]

SISTA SIDAN
BO ENEROTH
Något om
kvarnstenar
när och fjärran

Redaktionen: Årsboken produceras av Bo Eneroth (årsboksredaktör). Vidare medverkar Ulf G H Malmsten (varia), Claes Trefil (redigering & korrekturen), Klas Borssén (logistik), Sven T. Hallström (stil). Foto: Ulf G H Malmsten m. fl.

Tryckning: Printpartners, Göteborg. Layout och originaldesign Elizabeth Lindblom Brandt. Typsnitt Adobe Garamond, Futura och Futura Book. Papper: Munken Pure 120 g och 240 g. Tryckt med generösa bidrag från Kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen.

Tack: Ett stort tack till alla som bidragit med artiklar, bilder och engagerat arbete!

Minnesglimtar från skoljazzens Göteborg för sextio år sedan

- Ung man med trumpet

Ung man med trumpet – det var titeln på min första barnförbudna film, som jag såg på Lorensbergs bio 1958. Kirk Douglas spelade en sorgesam jazztrumpetare – inspirerad av Bix Beiderbecke – och bland övriga skådespelare fanns Doris Day och Lauren Bacall. Jag hade just börjat gymnasiet på Hvitfeldtska läroverket, första ring på reallinjen.

GÖRAN LUNDBORG

I RADION HÖRDES Ernie Englund spela ”Den ena röd, den andra vit” med en glidning på tonerna som ingen någonsin hört förut, och Arne Lamberts ”Gotländsk sommarnatt” var omåttligt populär. Den danske trumpetaren Eddie Calvert lämnade inget öga torrt när han smörade med ”Gelsomina” från filmen La Strada. Jack Lidström med Hep cats var landets ledande jazztrumpetare med sin svängiga, frimodiga dixielandjazz.

Vilken plantskola var inte detta var för en ung, hungrig trumpetare! På hemmaplan var det Papa Bue och Chris Barber som gällde, och Satchmo - Louis Armstrong - med sin nyutkomna LP ”Ambassador Satch” var något som alla lyssnade på. Redan på stenkakornas tid hade Satchmo kommit ut med den legendariska ”Mack the Knife” – där man för övrigt kunde uppleva en historisk tonartshöjning efter det näst sista choruset (refrängen) sedan trombonisten Trummy Young rosslat fram: ”Take it Satch!” Då avslutade Satchmo med en tonartshöjning på ett tonsteg, följd av ett hisnande avslutningssolo.

I Waideles musikaffär i gamla Arkaden gick det fortfarande bra att lyssna på plattor utan att nödvändigtvis köpa med sig någon skiva. Men så småningom blev man lätt genomskådad, särskilt av en av expediterarna på den tiden

– Agne Simonsson, berömd lirare i ÖIS.

Min far Folke var organist i Hagakyrkan och musiklärare på Majornas gymnasium. Jag hade ofta följt honom in i Källströms musikhandel på Skanstorget, där han ibland handlade noter till skolkören. Där hängde en förgylld kornett av märket Besson, tillverkad av Boosey and Hawkes, företaget bakom Frälsningsarméns mässingsinstrument. Den kostade 400 kr och var fullständigt oemotståndlig. Jag lyckades så småningom övertala min far att köpa den kornetten – det blev början på en livslång förälskelse.

Skoldanserna

Det var skoldansernas och jazztävlingarnas tid. Det var jazzen som gällde – den hade på den tiden samma betydelse för oss unga som popmusiken och rocken har för dagens ungdom. Dixiebanden växte upp som svampar ur jorden och dixielandjazzen hade mycket av sin grund i skoldanserna. Många, inklusive mig själv, var med i fler olika orkestrar, och omsättningen var stor. Långt upp på statuslistan låg Landala Red Hot Stompers, ett högt respekterat band som betraktades med viss skräckblandad beundran – där handlade det mycket en bohemiskt konstnärlig framtoning, fjärran från vad spröda läroverks elever kunde prestera. Jag fick en gång ett erbjudande att gå med som trumpetare, men jag vågade inte. Jörgen Zetterquist, sedermera välkänd och beryktad konstnär, blev nog ett mycket bättre val.

Bland mängder av dixieband fanns till exempel Bumble Bee Brassband, där min klasskamrat och gode vän Håkan Jakobsson spelade trombon, Syncopation, Magnecyilia, Wild Cats, Esquire och många fler. Jag delade ett djupt jazzintresse med min tidigare klasskamrat och nära vän Sölve Ohlander, som så småningom blev jazzrecensent på Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning.

Det var skoldansernas tid. Skoldanserna på Hvitfeldtska var högtidsstunder som krävde mycket förarbete av flera av oss. Förväntning-

Jörgen Zetterqvist

Från jazzafton 1959

... att de som var med och presenterade på Höttestadens konserterna följande jazzorkester: organ, bas, trumpet, saxofon, gitarr och trumma. Först ut var Jörgen Zetterqvist och hans orkester. Sedan kom Ingmar Glanzelius och hans orkester. Slutligen var det Beppo Gräsman och hans orkester. Konserten var mycket lyckad och det var en stor succé. Orkestern hade varit på scenen flera gånger tidigare och alltid med stort bifall. Detta är ett bevis på att jazzmusik fortfarande är populär i Sverige. Konserten var mycket intressant och det var en stor succé. Orkestern hade varit på scenen flera gånger tidigare och alltid med stort bifall. Detta är ett bevis på att jazzmusik fortfarande är populär i Sverige.

Bengt Hallberg

Skoldansernas fröjd

*Beppo Gräsman och
Ingmar Glanzelius*

arna var alltid höga – det var här man träffade flickorna man smygtittat på utanför Flickläroverket och de andra flickskolorna. Jag minns tydligt den syrliga, lite sötsura doften från de plattor som vi före varje skoldans drog fram för att täcka golvet i gymnastiksalen. En liten estrad byggdes upp för musikerna mitt på ena långsidan. Gymnastiklärare Dunberger brukade ställa upp som vakt på danserna för att se till att allt gick rätt till. Framför orkestern samlades alltid ett litet hov, en beundrarskara som spisade kvällens band.

Vid ett tillfälle spelade Syncopation på en av våra skoldanser. Kornettisten Mats Hansson var en beundrad och omsvärmd musiker. Vid ett tillfälle under kvällen behövde han ta en paus men hade förstås svårt att lämna bandet. Då böjde han sig fram mot mig och viskade: ”Göran, kan du komma upp och ta över en stund?” Det var en av de lyckligaste stunderna i livet för en ung sugen kornettist.

Det ordnades regelbundet jazztävlingar, där stans jazzband slogs om populariteten och juryns uppskattning. I juryn brukade sitta namnkunniga experter som Sonya Hedenbratt, Ingmar Glanzelius, Lars-Olof Franzén och Gunnar Johnsson.

Under åren 1958 – 1960 anordnades flera jazztävlingar, alla omåttligt populära tillställningar. Den 2 oktober 1958 var det dags för en sådan ”skoljazzgala” på Burgården, arrangerad av GT och Liberal ungdom. Aulan var sprängfylld, det tjoades, visslades och klappades i händerna. Tjugo orkestrar framträdde under fyra timmar. Spexorkestern Hvalfrid hade för säkerhets skull med sig egna priser. Till kuriosavdelningen hörde Baby Stonkers med den blygsamma medelåldern 12 år. Bland de mer seriösa banden var kampen hård – det gällde att påverka och charma juryn. Bland dixiebanden återfanns Syncopation Jazzband, Magnecyilia Jazz band, Wild Cats och Esquire Band. Flera ”moderna” band tävlade också, bland annat Staffan Nilssons orkester och Bertil Krantz kvintett. Flera solistpriser utdelades, bland an-

nat till Hvitfeldtaren Göran Mannheimer på trumpet och Karl-Axel Källner på trummor.

Redan 2 april var det dags igen, denna gång på Vasa läroverk. Det blev igen en stor succé med 14 medverkande orkestrar, både dixieband och modernare band. Priset i Dixieklassen gick till Wild Cats, i moderna klassen till Sten Löfmans trio.

Jazztävlingarna avlöste varandra, och 12 februari 1959 arrangerades en ny tävling, denna gång på Hvitfeldtska. Det var jag själv och Håkan Jakobsson, som tillsammans med några klasskamrater tog initiativet till den tävlingen som ägde rum i aulan. Carl Larssontavlan bildade en effektiv bakgrund till de deltagande orkestrarna, som konferencier Sture Hegerfors presenterade med varma ord och lite ironiska vändningar - allt efter den typ av jazz som de representerade.

Den 6 februari var det dags igen, denna gång på Burgårdens samrealskola. Tävlingen var arrangerad av Bohemia Jazz Club. I tävlingen deltog elva dixieband och sex moderna band. Bland banden fanns Magnecyilia Jazz band, Landala Red Hot Stompers, Bumble Bee Jazzband och många andra. Jag hade nu fått smak för lite modernare jazz och deltog i såväl Lasse Legardts orkester i den moderna klassen, som i vårt nybildade band Six Tavaritj i dixieklassen. Jag var i god form den kvällen och fick solistpris i båda klasserna. Det uppskattades inte av alla - det spreds rentav ett besynnerligt rykte att min far, organisten, var den som hade skrivit alla solon åt mig.

Ett intressant efterspel till jazztävlingarna var ett säreget reklamslag 1961 som lanserades av Göteborgs Kexfabrik. Kexfabriken hade kommit ut med en ny kexsort som hette Snackers Crackers. Man hade kommit på att detta rimmade väl med ”Jeepers Creepers”, en gammal välkänd jazzsånglåt. En liten jazzgrupp med bland andra Karl-Axel Källner på trummor och Rolf Adler på klarinet - och jag själv - blev inbjudna till en inspelningsstudio i

Stockholm, där ett besynnerligt sceneri riggades upp: vi placerades under en slags byggställning, där stora mängder kexpaket hade staplats upp ovan oss. Vi gick igång med ”Jeepers Creepers”, och på ett givet tecken lossades en spärr så att alla paketen föll från ställningen och begravnade oss i ett berg av kexpaket. Detta inslag sågs länge bland reklamfilmerna på Göteborgsbiograferna.

En särskild tanke måste ägnas åt ”Trumpetspecialisten”, Talivaldis Zusmanis, som hade en ganska luggsliten butik på Postgatan i gamla Nordstan. Där sålde han och reparerade mässingsinstrument av alla slag. Zusmanis var en legendar för alla mässingsblåsare i Göteborg. Han hade en mycket högt status, sedan han 1954 räddat Louis Armstrong ur en svår knipa: Louis Armstrong skulle ge en konsert i Göteborg, men när han landat på Torslanda och skulle gå nerför trappan från flygplanet råkade han tappa trumpetväskan, som studsade nerför trappstegen mot marken. Trumpeten blev ordentligt tillbucklad, men Zusmanis gjorde en akutinsats och rätade ut alla bucklor och gjorde trumpeteten spelbar igen – konserten samma kväll var räddad.

Trumpetspecialisten

Zusmanis var en särpling som älskade sina mässingslurar över allting. Det gjorde att han ogärna sålde några av sina instrument – han ville helst behålla alla sina lurar. Jag besökte honom många gånger för att försöka köpa en liten fickkornett som hängde i skyltfönstret. När man öppnade butiksdörren brukade man höra en avlägsen, vemodig melodi spelad på ett barytonhorn eller en tuba. Butiken var full av mässingsinstrument av alla tänkbara slag - althorn, tubor, sousafoner, barytonhorn, ventiltbasuner - som hängde från taket på krokars liksom djurkropparna i ett slakteri. Längst in satt Zusmanis och spelade. När man äntligen banat sig väg ända in bland alla mässingshornen, tittade han upp lite ogillande; han tyckte egentligen inte om att bli störd. Jag lyckades

tillslut övertala honom att sälja ficktrumpeten som hängde i skyltfönstret men upptäckte då att den inte gick att stämma, eftersom stämbygeln ärgat fast och inte gick att rubba. Min klagan viftades bort av Zusmanis som replikerade på sin baltiska brytning: ”En god musiker stämmer med läpparna.” Det förekom musik på morgonbönerna, och musiklärare Torsten Holmsten ville ibland att jag skulle spela något solonummer på trumpet. Men att lyckas med något sådant klockan åtta på morgonen är verkligen skräcken för en trumpetare – då finns det ännu ingen styrsel i läpparna och det är lätt att de höga tonerna spricker. Jag provade olika knep, till exempel att borsta insidan av läpparna med stark tandkräm och att äta några syrliga äpplen. Det hjälpte hyggligt, men ändå fasade jag för de höga tonerna. Särskilt besvärligt var det att spela Intermezzot ur Cavalleria Rusticana av Mascagni. Det stycket avslutas med en stigande tonföljd med ett högt A som slutton. Detta var ångestladdat, och jag valde alltid att istället sluta på ett F, d.v.s. två tonsteg lägre.

Min farbror Gösta var musiklärare på Vasa läroverk och sedermera organist i domkyrkan. Han hade tidigare fäst sig vid en ovanligt begåvad elev vid namn Bengt Hallberg, som smyckade ut preludierna till morgonbönernas psalmer på ett mycket personligt sätt, med slyngor och synkoper som man aldrig tidigare hört. Bengt Hallberg kom med tiden att betyda mycket för mig. 1958 började han ge ut en korrespondenskurs i jazzpiano som jag fick i min hand. Det handlade om en serie med 12 häften, som kom ut med några månaders mellanrum.

Jag hade som många andra gått till en speltant under många år och lärt mig grunderna i pianospelets mysterier. Men det handlade mycket om skalor, fingersättningar och etyder. Bengt Hallbergs kurs innebar en total revolution för mig – och särskilt mitt sätt att närma mig jazzen. Bengt Hallberg visade hur vanliga ackord, till exempel en vanlig enkel treklang,

Kalle, Svenna och Claes

*Dans på Kåken
i Landala*

*Sten Löfman, Staffan Nilsson,
Lasse Skog och författaren.*

*Young man with
a horn prövar
kornetten 1958*

HVITFELDTSKA L

Jazzafton

onsdagen den 11 februari 1959 kl. 19
till förmån för skolans musikfond

PROGRAM

(1) Lasse Legardts Dixie-Group
Sven-Erik Dahlbergs Trio (2)

(3) The Bumble Bee Brass Band
Lasse Legardts orkester (4)

(5) Peter Lundberg
Claes-Göran Rogbergs Quintette (6)

(7) Leif Hagbergs kvartett
Sångsolist: Mary-Ann Fulton

SPEAKER:
Jan-Erik Smith

med några extra noter kunde färgas och ge en helt ny klangbild – ett spänstigt, spännande jazzackord. Jag kände att de spretiga och monotona ackorden som hamrades fram på en banjo i de vanligaste dixielåtarna kändes förlagade och trista – jag hade fått smak för den ”moderna” jazzen. Jag blev mycket inspirerad av de Hvitfeldtska trumpetarna Göran Mannheimer och Lars-Olof Franzén, som båda kunde det nya, modernare tonspråket.

Med tiden byttes kornetten ut mot en trumpet av märket Holton – jag hade sett Jan Alan spela på en sådan lur, och jag ville ju gärna låta likadant. Långt senare träffade jag Jan Alan personligen och berättade att han inspirerat mig till att köpa en trumpet av märket Holton. Med ett brett leende förklarade han att det där var bara en tillfällig lånetrumpet, då hans vanliga trumpet av märket Bach hade blivit stulen.

Miles Davis

Min nya idol blev Miles Davis, en jazzikon och en husgud för många unga trumpetare. Jag ville låta som Miles och vara som Miles. Jag spelade in hans improviserade solon på en Tandbergbandspelare, satte ner hastigheten till den lägsta och kunde då skriva ner många av hans improviserade solon ton för ton. Fortfarande kan jag utantill de tre första chorusen av hans solo i ”Bags groove” som spelades in 1954 med bland andra särlingen och pianisten Thelonius Monk, en man som säkerligen kunde stämt in på flera av dagens bokstavdiagnoser. Mitt under inspelningen blev Miles och Thelonius Monk osams, Monk lämnade lokalen men de övriga musikerna och Miles fortsatte spela. Det var under de minuterna som Miles presterade ett av sina bästa improviserade solon, det jag skrev ner.

Det blev en hel del besök av celebra jazzmusiker i Göteborg under dessa år. Onsdagen 16 april 1958 gästades Konserthuset av Ella Fitzgerald med Oscar Peterson på piano – en fantastisk konsert. Redan 21 maj blev det ett nytt besök av ”Jazz at the Philharmonics”, med

giganter som Stan Getz, Dizzy Gillespie, Roy Eldridge och Sonny Stitt.

1960 blev det ett gästspel av Modern Jazz Quartet, men när Miles Davis Quintet samma år gav en konsert i Konserthuset blev lyckan fullständig. Jag hade köpt biljett på första raden i mitten, just framför idolen. Jag ville veta hur han tryckte ner ventilerna för att få fram sitt typiska väsande, glidande ljud i en del fraser. Jag hade lånat min fars fältkikare 7 x 50 och studerade i varje detalj hur Miles Davis händer behandlade ventilerna. Detta var inte alls populärt, och Miles Davis blängde ogillande på mig och gjorde en avvärande gest. Denna uppmärksamhet och detta tydliga ogillande från min husgud glömmar jag förstås aldrig.

Jazzen har varit min följeslagare hela livet och har betytt oerhört mycket. Efter många år som trumpetare i Papa Piders med Pider Åvall lämnade jag Göteborg för Skåne i början på åttiotalet och skapade kontakter i Malmö bland den stadens jazzdiggare. Där rådde andra traditioner mot bakgrund av giganter som Dexter Gordon, Siljabloo och Stan Getz – som ju gifte sig med en Malmöflicka. Under de många resor i världen som min profession som handkirurg fört mig på, har jag lärt mig att jazzen är det mest internationella av alla språk, ett musikaliskt språk som kan förstås överallt i världen. Med ett jazzvänligt sinne och med en trumpet i bagaget får man alltid vänner – överallt.

Göran Lundborg, student 1961, därefter medicinarutbildning i Göteborg. Avhandling 1970 hos Per-Ingvar Brånemark; om samspelet mellan hand och hjärna. Plastikkirurgi, ortopedi och handkirurgi i Göteborg. 1987 professur vid Lunds Universitet, klinikchef vid Handkirurgiska kliniken i Malmö. 2010 em. professor vid Lunds Universitet. Publicerat ett stort antal vetenskapliga artiklar plus flera läroböcker. Publicerade 2011 ”Handen och Hjärnan - från Lucys tumme till den tankestyrda robohanden” (Atlantis).

En siskas minnen

Efter bl.a. 20 år som Gamla Hvitfeldtares ordförande har jag ombetts av redaktionen att ta ett djupt tag i den nostalgiska fickan. En berättelse av detta slag får börja tidigare än på läroverket på höjden.

HANS JOSEFSON

MIN FAR, SOM tog studenten på vår skola 1924, ville säkert förvissa sig om att även jag skulle kunna göra det, så han satte mig i den vördnadsvärda skolan på Avenyen 22, nämligen Dalida Dahlqvist eller i dagligt tal Dadda. Fröknarna där, så långt från dagens småskolelärarinnor man bara kan tänka sig, tog sin uppgift på fullaste allvar och dunkade i oss allt som man skulle kunna från psalmsånger, välskrivning och Sveriges geografi till handslöjd. Jag har fortfarande kvar det näsduksfodral, den bordsflaggstång och den båt som jag gjorde där. Alla fodral och alla flaggstänger var liksom allt annat vi gjorde exakt likadana. Det kunde man se vid de föräldraträffar som anordnades, varvid allt som barnen gjort ställdes ut. Ordning och reda rådde och något pratande under lektionerna förekom ej. Blev det för stökigt på gården under raster, öppnade föreståndarinnan, fröken Sigrid Anderzon, sitt fönster och knackade med fönsterhaken på blecket, varvid lugn omedelbart inträdde.

Inträdet

Det var från denna miljö jag kom, när jag med min far en försommar- dag 1951 trädde in på Hvitfeldtskas (som han kallade Latin) skolgård för att läsa på anslagstavlan, som hade anbragts på skolporten, om jag tillhörde de lyckliga som antagits. Fröknarna på Dadda hade fyllt sin uppgift och stolt kunde han gå hem med mig. Jag själv hade ej förstått hur fint och bra det här var och ännu mindre hur glad han var. Han hade ju som sagt gått på skolan och det hade även förfäder generationer tillbaka gjort. Han sade till mig någon gång, när jag tagit studenten 1959, att den förste som gick på skolan var trehundra år före mig. Det är en uppgift som jag då, tyvärr, ej gick vidare med. Det hade varit roligt att veta vem det var.

Det var ju en helt ny miljö, som mötte mig, när jag i augusti 1951 första gången trädde in genom de tidigare nämnda portarna. Jag hamnade i klass 1⁵ b med adjunkten Dagny Angelhed som klassföreståndare. Hennes ämnen var modersmål och matematik. Rektor, en över allt upphöjd person, var Sven Emanuel Ohlon, som tillika var folkpartiets gruppleddare i riksdagens första kammare. Han var därför närvarande på skolan bara i början och slutet av terminerna. Vem som skötte rektorsämbetet under hans frånvaro minns jag inte men å andra sidan hade man ju som realskoleelev föga eller ingen kontakt med en så upphöjd person. Rektors sekreterare var i alla fall fru Gunhild Stare och dessutom satt Sumpen, f d adjunkten Erik Sundberg, med okänd funktion bredvid henne däruppe på andra våningen. Jag minns i alla fall, att jag hade lektor **Hjalmar Brenel** i kristendom och häpnar än i denna dag över att jag som tioåring hade en professorskompetent lärare. Fast det begrep jag ju ej då.

Tidigt ansvar

Nu hade jag kommit in i en skola, där till skillnad från Dadda ett självständigt ansvar lades på eleverna att läsa läxor och att lära sig. Det var jag ej beredd på, fostrad i den stränga

ordning som rådde på Dadda, där fröknarna noggsamt såg till att man hade gjort – och förstått – sina läxor. Jag var ingalunda mogen det ansvar som denna läroverkets ordning medförde och barnslig som jag var uppskattade jag den förmenta friheten alldeles fel. Så till exempel minns jag, att på vårterminen 1952 skulle Göteborgs-Alliansen möta ett lag från Italien, förmodligen Milan med Gunnar Gren, Gunnar Nordahl och Nisse Liedholm bland andra. Problemet var bara, att den matchen gick dagen före ett matematikprov, vars vikt jag ej riktigt hade uppfattat. Jag gick alltså på matchen och blev, förstås, underkänd på provet. Konsekvenserna av det gick först senare upp för mig. Vid avslutningen kom min stolte far upp på skolan för att hämta ut mig till Styrö, där han hade köpt ett hus, som vi fortfarande har kvar. Jag satt i klassrummet och fröken Angelhed tog avsked av oss och delade ut betygen. Hon påpekade, att för dem som ej hade flyttats, hade raden nere till vänster, ”flyttad till –” överkryssats. Jag tyckte bara, att det var tjötigt och onödigt snack. Till min ousägliga fasa fann jag, att just det hade skett på mitt betyg. Jag hade fått underkänt i båda hennes ämnen, modersmål och matematik! Min far såg reaktionen och förstod vad som hade hänt. Arg, ledsen och besviken drog han i väg hem med mig. På Molinsgatan mötte vi till råga på allt en av hans domarkollegor, som stolt kom tågande med sin dotter, vilken just hade kommit in på Flickläroverket.

Detta mitt misslyckande hade han förstås alls icke räknat med. I stället hade han köpt en kanalresa till Stockholm för Farmor och mig som tänkt belöning för väl genomförd skolgång. Nu var det ju som det var, så han tog ett samtal med mig och förklarade, att vi skulle få göra resan, om jag lovade att på ferierskolan senare på sommaren läsa upp mig i båda ämnena. Jag lovade och höll mitt löfte. Det var då ej alldeles lätt att med ångbåt och gles tidtabell taga sig in till sta´n och skolan men jag fixade det alltså och hade fått mig en välförtjänt läxa.

Den har suttit kvar och verkar ännu.

På den tiden hade man alltid skolmössa på sig, vardag som söndag. Vi bodde på Lilla Bergsgatan 3, bakom nuvarande Handelshögskolan (då var det Samskolan) och Farmor bodde på Linnégatan 3. Raka vägen dit gick genom dassharekvarteren i Haga men jag kan ej minnas, att jag en enda gång utsattes för hot, hån, spott eller spe för huvudbonadens skull (eller för någon annan skull heller) på min väg genom Haga. På söndagar sålde jag dessutom sålunda klädd Göteborgs-Posten och Göteborgs-Tidningen i dessa kvarter för att med ett öres förtjänst per tidning betala inträdet, en krona, till Ullevi och se på GAIS, laget i mitt hjärta, sedan Far på hösten 1948 tagit med mig på matchen mot AIK, där bland andra Garvis Carlsson spelade. Detta var ju efter den framgångsrika olympiaden i London på sommaren.

Don efter person

När jag nu läser eller hör skildringar från dåtidens skolliv slås jag av det faktum, att några framhåller, att det rådde sociala skillnader i skolan. Jag kan för egen del överhuvudtaget ej komma ihåg något sådant. Man värderade klasskamraterna efter deras personliga kvaliteter och hade väl snarast ingen som helst uppfattning om social bakgrund. Hade man en sådan uppfattning spelade den såvitt jag minns ingen som helst roll. Och på utländsk börd reflekterade jag/man alls icke. Jag var till exempel i realskolan klasskamrat med Branko Stanicic, som kom från Jugoslavien. Ingen gjorde någon sak av det och han var lika uppskattad och värderad som alla andra i klassen. Det fanns också åtskilliga ester bland oss och vi anade knappast vilka strapatser, som låg bakom deras närvaro. Jag minns bara, att några av dem berättade, att språket hemma var estniska. Men detta deras ursprung påverkade alls icke vår uppskattning av dem som klasskamrater. I detta sammanhang må påpekas, att jag sedan länge är gift med en dame, vars far var estnisk flykting.

I 2⁵ skulle vi också ha undervisning i mu-

sik. Den som ledde denna var naturligtvis vår välkände och uppskattade musiklärare Torsten Holmsten, alias **Flottis**. Han var också körledare i Vasakyrkan och önskade rekrytera sångare från skolan. En sådan värvning ville jag absolut ej råka ut för, så jag åt på någons rekommendation krita före uppsjungningen. Detta var, kan jag lova, en fullständigt onödig åtgärd! Jag har aldrig varit en sångare och risken för att Flottis skulle ta ut mig var säkerligen obefintlig. Men vad gör man ej för säkerhets skull?

Flottis

Ja, jag hade kommit till sans i skolarbetet och skötte mig nog hyfsat. Matematik hade jag emellertid kommit på kant med, så det ämnet intresserade mig föga. Jag hade i 2⁵ Widde, dvs adjunkten Gunnar Widell, i ämnet och han uppskattade mina ansträngningar så till den grad att han gav mig B? i ämnet. Det var sista gången som jag var godkänd i detta ämne, ty sedan kom jag till 3⁵ e, en klass som nog var avsedd för dem som var litet udda eller besvärliga. Där fick jag adjunkten Rhodin, som matte lärare. Han hade inget tålmod med elever, som ej var hågade för matematik och, tyckte jag redan då, var en dålig pedagog. Jag tappade därmed all lust för ämnet och så fick det bli så länge ämnet fanns kvar på mitt schema, dvs realskolan ut. Inte att undra på att jag valde latinlinjen sedan, alltså.

Vår klassföreståndare i 3⁵ och 4⁵ var adjunkten Axel Jonsson, A-Jonsson kallad till skillnad från B-Jonsson eller Biffen, som jag sedan fick som lärare i 5⁵. A-Jonsson var en bra och trevlig lärare, som hade god pli på klassen och något

såg han nog i mig, ty jag blev ordningsman. Detta läsår inleddes dagarna med en liten bön, som vi fick läsa upp i klassrummet, förmodligen för att vi var befriade från morgonbönen i aulan, vilket i sin tur kan ha berott på att det var fullt i densamma på morgonen. Jag minns, att när jag fick uppdraget att förrätta denna lilla akt, tog jag det på mycket stort allvar och läste bön efter bön till dess jag blev avbruten av en överraskad och otålig lärare.

Redan i 3⁵ fick vi igen en högkvalificerad lärare, nämligen Ido Leden i kemi – duktig och intresserad. Föga förvånande blev han snart professor i kemi på Chalmers. Det kändes bra och inspirerande att ha en sådan lärare. Fast riktigt hur förmånligt det var begrep jag ej heller då.

Växtvärk

Då dök ett annat problem upp, som jag dessutom varken insåg eller begrep. Jag hade kommit upp i puberteten och detta var början på två svåra år, då jag växte mer än en centimeter i månaden. Så här efteråt kan jag begripa hur mycket kraft detta tog. Tredje och fjärde klass blev svåra år för mig. Jag skolkade mycket och åkte i stället spårvagn, mitt livsintresse, dagarna i ända i stället för att gå i skolan. Hyggliga kamrater höll mig om ryggen och förklarade för undrande lärare påhittade men uppenbart sannolika skäl för min frånvaro. På den tiden skulle man lämna intyg från föräldrarna om skälen till frånvaron. Intygsblanketterna, som skolan tillhandahöll, var tryckta på stencilpapper. Det passade mig alldeles utmärkt, ty min Far hade en namnstämpel, som han använde, när han på uppdrag av SKF undertecknade aktiebrev. Det syntes således ej att det var ett stämpelnamn. Jag behövde därför ej besvara honom med att skriva intyg, så han fick aldrig någon inblick i mitt äventyrliga liv. Detta skolkande var naturligtvis dumt intill vansinnets gräns men jag hade i alla fall sådant förstånd, att jag läste läxorna ordentligt, därom tipsad av lojala kamrater. När jag väl var i skolan märktes

därför ej, att jag hade varit borta så mycket. Tur var det men det betyder ju också, att jag i alla fall skötte skolan, så en viss mognad hade Gud ske lov infunnit sig.

Ja, detta gick över, när jag äntligen hade vuxit klart men jag lyckades därför ej få betyg för att komma in på det fyraåriga gymnasiet. Så här i efterskott kan jag säga, att det var mycket bra för mig men Far var ej glad. Jag fick emellertid slutföra realskolan i lugn och ro genom att tillbringa tiden i femte klass med ovannämnde Biffen i engelska. Biffen var en god och förstående lärare, som jag trivdes med och som gjorde, att jag kom in i skolarbetet på

ett fint sätt och därmed kunde kvalificera mig för det treåriga gymnasiet. Vi kom väl överens, ordningsman som jag var igen, och när jag på en fråga från honom om klassen hade uppfattat några anvisningar svarade, att "saken var biff" föranledde det bara ett par lyfta ögonbryn. Som klassföreståndare hade vi emellertid den hysteriskt ilske Lars Ohlon, son till rektor. Han fick emellanåt sådana utbrott, att vi till slut ej brydde oss om honom. Han var dessutom emellanåt borta, förmodligen till följd av denna instabilitet.

När dagen för realexamen inföll, kom min Far ej upp på skolan. Han tyckte, att avläggandet av realexamen eller som han sade "påtagandet av den grå mössan" ej var värdigt familjen. Och då var det ju ingalunda skolmössan han avsåg, förstås. Jag fick dock ha ett bra kalas hemma på kvällen med många goda vänner.

Gymnasiet och latinlinjen

Men nu hade jag äntligen kommit till ro med mig själv och insett livets allvar och till och med nått en viss grad av mognad. Jag kom in i L³ där vi fick den av allehanda rykten och historier omsusade Ischen, adjunkten Ivar Isidor Johansson, som klassföreståndare och lärare i latin. För mig och de nya klasskamraterna var detta en lyckträff. Ischen var en mycket duktig lärare och detta var hans sista uppdrag för skolan. Han blev snart mycket uppskattad av oss elever. Redan hans första möte med oss gav intryck. När han läste upp våra namn konstaterade han med sitt oefterhärmliga uttal, att "sche, det finns kvarschittare" bland eleverna. Och det gjorde det ju. Jag vill också påstå, att det latin som Ischen lyckades dunka i

oss, sitter bättre kvar än det som kamraterna på fyraåriga med den som pedagog mera kände adjunkten Arvid "Hampus" Hamdahl fick i sig. Vi på treåriga latinlinjen hade faktiskt sju timmar latin i veckan varje läsår, så det tog skruv.

Jag fotograferade lärarna i sista ring och hade genom kontakter på det nybildade Industrimuseet dessutom fått tillgång till en liten bandspelare. Med den gjorde vi hemliga bandupptagningar av lektionerna, däribland Ischens. När jag efter åtskilliga år äntligen fick tag i bandet igen och skulle lyssna på den unika upptagningen av Ischens genomgång av en dikt av Horatius om det falerniska vinet, som låg längst in i källaren ("ja, sche de e fint de" med en avslutande smackning), visade det sig att just det avsnittet var överspelat!! Det är en kulturhistorisk katastrof. Jag kan här heller ej låta bli att erinra om en av otaliga historier om Ischen. Ischen uppsöktes av en orolig moder, som frågade varför hennes son hade fått "blanke C" i latin, varvid Ischen svarade "ja, sche det finns ju inget lägre betyg"!

Jag kan tro, att många av klasskamraterna hade erfarenheter av skolan som mina men det har vi aldrig talat om. Flera av dessa kamrater har blivit mina äldsta och bästa vänner, som jag fortfarande umgås med flitigt.

Ischen

Vi hade roligt och med den mognad som vi nog hade skaffat oss rådde stor trivsel i klassen. Vi ser alla tillbaka på gymnasietiden med glädje och stolthet och minnen av goda lärare. Jag tror också, att vi medverkade till upprättandet av det treåriga gymnasietets heder. Vi firar med stor glädje studentjubileum vart femte år,

för säkerhets skull sedan länge också med kamraterna från fyraåriga latinlinjen, reallinjen och allmänna linjen. Den av alla högt uppskattade Märta Christoff, sedermera Wiesel, som är den enda kvarlevande av alla våra lärare, har lyckats vara med på de flesta av dessa jubileer. Det gläder oss alla mycket.

En märkvärdig omständighet må här noteras. Av denna årgång Hvitfeldtare gick hela sex kamrater till officersutbildning i Flottan, säkerligen en unik omständighet i hela riket att så många från samma skola och årgång valde att göra det. De var Hans Emil Svensson R IV⁴ A, Jan Broström L IV⁴, Jan Kenneth Eliasson L IV⁴ och Jonas Thölén L IV⁴ (båda ett år senare på grund av Amerikastipendier, som utgick endast till de allra duktigaste), Göran Dahlgren, son till gymnastikläraren Leif, A IV⁴ och alltså jag själv.

Alla trivdes i klassen och vi hade goda och inspirerande lärare i alla ämnen. I franska hade vi först alltså adjunkten Märta Christoff och därefter Erik Michaëlsson, i modersmål doktorerande adjunkten Torsten "Hägis" Hegerfors, i engelska adjunkten Bernt Holmin, i filosofi adjunkten Bertil "Osten" Ambjörnsson,

i kristendom adjunkten *Bengt Ödquist*, i historia adjunkten Gösta Dansjö, i gymnastik Leif Dahlgren och i geografi Axel Wennberg samt i biologi Svante Sunesson, båda lektorer. I gre-

kiska hade vi på helklassiska linjen lektor Tage Wikström och jag, som hade fått förmånen att på grund av Märta Christoffs välvilja byta bort några veckotimmar i franska, hade adjunkten Bengt Peters i spanska. Detta byte har sedan berett mig stor glädje och nytta både privat och i tjänsten.

Jag tillåter mig här också reflektionen att med rätt pedagogik är matematik alls icke ett svårt ämne. På Sjökrigsskolan blev jag sålunda duktig i astronomisk navigation, vari sfärisk trigonometri ingår, och nere i Lund, där jag läste företagekonomi, blev jag slängd i tredje-gradsekvationer, för all del med hjälp av en vacker student-ska, som bodde i rummet bredvid mig på Göteborgs nations studentbostadshus Bohus.

Vi hade alltså ett kvalificerat lärargång och jag dristar mig att tro, att uppskattningen kändes ömsesidig.

Jag hade äntligen mognat och stortrivdes i denna omgivning där högkvalificerade lärare inspirerade oss till studier i ämnen, som de gjorde mycket intressanta. Just grekiskan, som krävde ordentlig läsläsning och förberedelse, var särskilt inspirerande och för detta tackar jag Tage Wikström, som hade blivit rektor efter Gunnar Hesselns hastiga frånfälle, varmt. Jag läste för att det var roligt, medan de blivande prästerna säkert mest för att det var nödvändigt. Efter studentexamen läste jag, medan jag kompletterade matematik inför Sjökrigsskolan, också grekiska för professorn Ingemar Düring just för att det var roligt och intressant.

När jag så själv i sista omgången av fyra torsdagen den 30 april 1959 kunde påtaga den vita mössan och gå ut på skoltrappan kändes det mycket fint och jag möttes av hela familjen, inklusive en stolt och glad Far, på skolgården. Att vår skolas hemsida numera inleds med en film, som Far tog, av min hemfärd med en överlastad gammal brandbil från Industrimu-

seet, känns i detta sammanhang extra fint och jag tackar varmt vår nuvarande rektor Mikael O Karlsson för denna ära. Han leder vår skola idag på ett lysande sätt, väl i samklang med skolans traditioner.

Dessutom fick jag ett stipendium på hela 210 kr ur Rådman Collianders stipendiefond. Det satt gott, minsann. Hur mycket är inte det i dagens penningvärde?

Det känns också fint att två av mina barn har gått på skolan, nämligen Gustaf, född 1983, och Hedvig, född 1989. Med litet tur kanske traditionen kan föras vidare så att Gustafs son Einar, född 2016, också kan få gå där.

Hans Josefson, student 1959 i L III³. Sjöofficersutbildning. Sedan lundensare och initiativtagare till SjöLund. Jurist och advokat i Göteborg och inte minst kamratföreningens ordförande under 20 år. Samt Commander vid lokalflottiljen i Göteborg.

Längs vägen

Denna årsboks redaktör har föreslagit mig att för publicering i årets Årsbok göra ett utsnitt av en av de böcker jag har skrivit i små upplagor för att ge till släkt och vänner. Årets sådan bok heter "Den andra sidan av myntet eller Things ain't what they used to be eller Såsom i en spegel". Här kommer nu bokens kapitel 7, Längs vägen.

BERTIL STEEN

NU SKALL VI komma in på det longitudinella; längs vägen medan tiden går. På detta tidens smala näs som Macbeth säger och som Frank Heller valde som titel till sin självbiografi.

Ur Blandaren

*"Det var bättre förr.
Ju förr desto bättre."*

*"Nu har jag gjort upp
med mitt förflutna."
"Hur slutade det?"
"Vi kom överens."*

As time goes by

Vi ändrar oss under livet. Andra egenskaper, andra inställningar till sig själv och omvärlden och andra åsikter visar sig; de kommer och går:

Ur Dreigroschenoper

*"Es geht auch anders
Doch so geht es auch"*

När man reser längs livets väg kanske en röd tråd inte är den allena saliggörande i tidens mångskimrande varp. Varför inte en gyllene tråd under något skede? Eller ibland Jungfru Marias blå tråd - som himmel och hav? Och spirandets gröna tråd, ofta, den i hoppets färg! Eller alla trådar på en gång? Under ett förhållandevis långt liv har jag funderat som Rydbergs Tomten:

*"Står där så grå mot ladgård dörr,
grå mot den vita driva...
Tyst är skogen och nejden all,
livet därute är fruset,
blott från fjärran av forsens fall
höres helt sakta brusset.
Tomten lyssnar och, halvt i dröm,
tycker sig höra tidens ström,
undrar, varthän den skall fara,
undrar, var källan må vara."*

Det longitudinella livet (längs vägen) kan vi naturvetenskapligt till en del hjälpligt förklara, först mognaden, sedan åldrandet, med processer som kan förstås och sättas ord på.

Välkänt är också att vi med åren och särskilt i hög ålder kan ändra personligheten vad gäller olika egenskaper. Många av oss blir karikerade, ibland påtagligt. Har man snyftat lite grann på bio som ung, kan man på gamla dar stortjuta. Har man varit avmätt grinig tidigare, kan man bli en riktigt vresig gubbe (gumma?) i hög ålder. Ljudöverkänsligheten kan öka.

De nämnda egenskaperna (blödighet, irritation och bulleröverkänslighet) är exempel på delar av det så kallade cerebrolesionella syndromet. Detta är särskilt tydligt vid sjukliga tillstånd som kärldemens, hjärnblödning och hjärnskador (exempel skallskada, alkohol och boxning), men kan alltså i det mindre formatet också betraktas som en del av det normala åldrandet.

Jag har ägnat större delen av mitt yrkesverksamma liv åt åldrandet och hög ålder, huvudsakligen ur naturvetenskapligt, men också ur humanistisk synvinkel. Forskningsmässigt,

men också tack vare samtal och umgänge med tiotusentals ”äldre” människor, har jag lärt mig att för de allra flesta är det normala åldrandet och hög ålder inte särskilt dramatiskt. (Men dock för vissa människor högst påtagligt och besvärande.)

De flesta inrättar sig efter de avtagande kroppsliga och ibland intellektuella funktionerna. Genomsnittligt försnävar man sig och sin värld, men på en del områden fördjupar man sig. Och man vet och kan genom sin erfarenhet mer än man visste och kunde tidigare i livet. Och inte så få utökar sina vyer avsevärt.

Det mesta tar längre tid, både fysiskt och psykiskt; därmed inte sagt att slutresultatet blir sämre. Och äldre är samtidigt genomsnittligt bättre än unga på att sjunga långsamhetens lov, ett område där många yngre och medelålders kan uppvisa förvånansvärt påtagliga brister. *Lästips: Religionspsykologiprofessorn i Uppsala Owe Wikström: Långsamhetens lov.*

Om åldrandet

André Gide beskrev åldrandet träffsäkert och elegant: ”Bägaren känns allt tyngre, men jag är å andra sidan inte längre så törstig.”

Viktigt tycker jag är att inte betrakta ”de äldre” som någon slags homogen grupp med samma egenskaper och behov. Människor är individer och det gäller inte minst i hög ålder. I själva verket ser man för flertalet biologiska egenskaper och mätvariabler en ökande spridning kring medelvärdet med stigande ålder. Tonåringar är mer lika varandra än 80-åringar! Jag brukade tillspetsat säga till studenterna: ”Vi föds som kopior och dör som original.” Jag har svårt för att i diskussioner höra: ”Vad skall vi göra för de äldre?” ”Hur vill vi/ de ha det på gamla dar?” Med mera. Det finns lika många uppfattningar om sådant hos äldre som det finns gamla människor! Ingen buntar ihop nyfödda till trettioåringar till en grupp och säger: ”Såna är dom, och så skall vi göra för dom.” Men det är vad som händer att man gör med gruppen 70- till 100-åringar! I hög

ålder är symtomen av sjukdom ett värre gissel än åldrandets manifestationer. Förekomsten av de flesta folksjukdomar ökar med stigande ålder; särskilt brant i de högsta åldrarna. Vi påverkas naturligtvis under livet också av yttre förhållanden: medgångar, motgångar, lycka och ofärd. Detta är också en fråga om hur mycket fenotypen (den vi faktiskt är) beror av arv och av miljö – och samspelen dem emellan (med hänsyn tagen till slumpen); en ständig diskussion där många tenderar att överskatta den för all del viktiga miljön på det genetiskas bekostnad. Detta tar vi dock inte här och nu; det skulle kräva många böckers utrymme! Här bara ett par kristallklara kloka ord av Göran Eberhard, som var psykiatriprofessor i Lund: ”Arv och miljö förhåller sig inte till varandra som hund och katt. Snarare som gin och tonic.”

Extraordinära upplevelser kan påverka oss. Alice var säkert inte densamma, när hon återkom från Underlandet efter sina möten med the White Hatter, the Dodo, the Cheshire Cat, the Hatter, the Queen of Hearts och alla de andra! Och hur måste inte Oliver Twist ha påverkats av sina möten med Rävén och Mr Fagin!

Men våra minnen av allt sådant är bristfälliga; de förvrängs, förstoras, förminskas, förträngs eller försvinner. Och till slut står man där och undrar vad det var som egentligen hände under livet. En tilltalande metafor är att man klättrar och klättrar uppför under livet; inte bara över vackra ängar, utan också genom taggförsedda buskar, sly och brännässlor. Man har sällskap av inte bara snälla, goda, kloka och begåvade rådjur, rödhakesångare, hundar och kaniner, utan också av schakaler, pirayor, myggor, fästingar och svarta mambor. För att inte tala om alla goda och mindre goda människor!

Och vid vägens slut, där uppe: trots att man tycker att det inte varit så brant alltid, är man nu allra högst uppe på toppen och ser ut över allt man traskande tillryggalagt. Verner von Heidenstam har uttryckt detta väl:

*"Vis, o människa, det blir du först,
när du hinner till de afronsvala
höjders topp, där jorden överskådas.
Konung, vänd dig om vid vägens slut,
vila där en stund och se tillbaka!
Allt förklaras där och allt försonas,
och din ungdoms riken hägra åter,
strödda än med ljus och morgondagg."*

Varje memoarförfattare vet att det är svårt att klara ut om det han berättar är "sant". Jag har inte skrivit några regelrätta memoarer men väl förra året en bok, "daganteckningar, hågkomster, capricer", vid vilkens författande sådant föresvävade mig. Förskönade jag? Tonade jag ner eller upp? Lade jag till eller drog ifrån? Var vissa minnen grundlösa? Hur mycket mindes jag över huvud taget? Hur mycket mindes jag över huvud taget inte?

Ungdomstiden, om vilken Anna Maria Lenngren utbrister "Jag minns den ljuva tiden, jag minns den som igår, då oskulden och fri-den tätt följde mina spår", minns man gärna i ljusa färger – men minns man rätt? Student-tiden var etthundra procent ljus, tycker jag!

*"O, gamla klang- och jubeltid,
ditt minne skall förbliva,
och än åt livets bistra strid
ett rosigt skimmer giva!"*

Men också familjelivet, det sociala livet, arbetslivet och livet nu på gamla dar. Egentligen i stora drag rätt ljusst hela vägen, tycker jag och håller med von Heidenstam: "Jag vill bland höstens gula blad bedårad prisa livet."

Hans förnamn är Ronny

Professorn emeritus i idé- och lärdoms historia, tillika gamle hvitfeldtaren Ronny Ambjörns-son, har i början av sin självbiografi "Mitt förnamn är Ronny" ägnat tankar åt livs linjen och de subjektiva minnena. "I folkskolan fanns det flera Ronny, i läroverket var jag ensam." "... du vet vem jag är och jag vet vem du är, men låt

oss spela med och låtsas så länge det går." "...en ständigt pågående fars, ett tragikomiskt spel, vars regler jag lärt mig för att lättare kunna glida runt i tillvaron, piruetten, slå blå dunster i ögonen på lämpligt folk, uppträda."

När han skriver sin självbiografi resonerar han: "Är det resonemanget som väcker minnesbil-derna, strukturerar och tolkar dem?"

"...hittar jag på min berättelse nu, vad för grund har den egentligen i det som varit? Skulle jag berätta samma historia om tjugo år? Minnet förefaller vara en förening av hågkomst och fantasi, en mytisk berättelse, komponerad för att förstå inte i första hand det som var utan det som är. Minnets sanning är subjektiv." Och till slut säger han: "I berättelsen förenas det förflutna med sin framtid."

Jag har ett minne som har att göra med livs- linjen, "längs vägen". Med ålderns rätt kan jag för död och pina inte minnas var, när, i vil- ket sammanhang eller av vem det nedanstå- ende experimentet demonstrerades. Det var, tror jag, inte på Hvitfeldtska. Möjligen ägde det rum under kursen i medicinsk fysik under medicinarutbildningen; i så fall var det den sympatiska och något excentriske professorn i medicinsk fysik, Carl Lagercrantz (Calle La- ger), som långt senare blev min vän, som var demonstratorn.

Eller också var det i något annat samman- hang någonstans i världen – det slår mig i skri- vande stund att det kan ha varit på National Institute on Aging i Bethesda, Maryland, där deras National Institutes of Health ligger, en kort resa från Washington. Nå, detta spelar ingen roll. I alla fall handlade det om entropi, det vill säga något slags mått på oordning i sys- tem bland annat inom den statistiska mekani- ken, psykologin och termodynamiken: varmt vatten och kallt vatten åtskilda av en vägg; ordning och reda efter fysikens lagar. Vägg- en tas bort; vattnet blir ljummet; den termodyna- miska ordningen har blivit ökad entropi och

oordning. (Kan detta vara rätt uppfattat; möjligen inte, min anmärkning.) I alla händelser: ju större entropi, desto stökigare. I naturen synes det vara en tendens till ökande entropi med tiden. Experimentet skulle illustrera att livets gång innebär att barns och ungas vana att ta ut svängarna enligt fysikens regler mattas, och att det hela sedan blir mer "mainstream". Och det behövs det kanske egentligen inga experiment för att förstå. (Men: Warum etwas einfach machen, wenn man es so schön komplizieren kann?)

Demonstrationen visade det hela på ett elegant och didaktiskt sätt! En liten kula släpptes högt upp och vid ena sidan av en uppåt konkav, slutande ränna. Kulan for iväg i en bana med till en början stora svängar neråt rännan. Svängarna blev småningom allt mindre ju längre ner kulan kom, för att till slut i en praktiskt taget rak bana rulla ner på golvet.

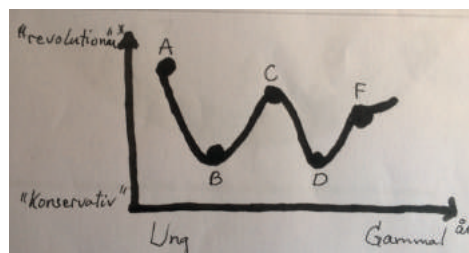
(Det blev svårt att hitta kulan sedan bland all bråte i salen. Är det inte konstigt att minnet är knivskarpt när det gäller detta kulletande, men bortsopt vad gäller var, när och i vilket sammanhang det skedde?)

Sir Winston

Det svänger mycket för de flesta av oss hit och dit under resans gång. Här ett exempel på detta ur Churchills skatt av yttranden om nästan allt: (Egentligen kan man hitta allt som behö-

ver vetas i Bibeln, Shakespeare och Churchills bons mots, har någon sagt. En del belackare säger att många av Churchills highlights har hittats på av gemålen Lady Clementine!) Nu Churchill: "Den som inte är revolutionär i sin ungdom saknar hjärta. Den som inte är konservativ som gammal saknar hjärna."

Fast jag vill modifiera Sir Winstons ord: I entropiexperimentet svänger livskulan hit och dit, och mer ju högre upp i backen. Det sistnämnda tror jag dock inte är rstat i sten; den påstådda rigiditeten i hög ålder är inte självklar, utan vi äldre kan också vara flexibla av och till när det kniper, och ändra uppfattning lite då och då. Tillåt mig därför rita en bild till.

Bilden gör naturligtvis inte anspråk på att vara allmängiltig (ty alla människor är unika) utan ett exempel på en variation av Churchills tes. Kurvan är som sagt olika för olika människor. Det står Churchills "revolutionär" och "konservativ" på y-axeln, men jag tror att det också gäller annat. Observera att i detta exempel är punkten F (gammal gubbe) i kurvan mer konservativ än punkten A (yngling). Ja visserligen, men punkten F (gammal gubbe) är också mer revolutionär än punkterna B och D (tidigare i livet)! Själv tycker jag att ungdomen och ålderdomen kan vara ganska lika i vissa avseenden - i bästa fall ifrågasättande, uppstudsigt eller varför inte revolutionär. Och att i stället medelåldern hotar att vara lite mer ordentlig.

Dessa mina försök att berätta om och rita entropi längs livet blev kanske inte så belysande som jag hoppats. Trots mina över fyrtio år som universitetslärare; kan det ha att göra med

att det jag då talade om, behärskade jag i regel? Får jag därför istället återge Blandarens didaktiska sätt att beskriva hur man ritar en cirkel: *Sätt passarens nål i mitten av den tänkta cirkeln. Dra pennan ett varv så att cirkeln ritas. Avsluta med fyrkant.*”

Smultronstället

En livsresa utspelad under ett knappt dygn beskrivs på ett svårslaget sätt av Ingmar Bergman i Smultronstället. Det rör sig om ett knappt dygn i medicinprofessorn emeritus Isak Borgs (Victor Sjöström, magnifik!) liv. Han åker i egen bil med svärdottern ner till sin promotion till jubeldoktor i Lunds domkyrka och upplever under resan sitt eget liv. Diverse under detta liv viktiga personer, spelade av Bergmans stjärnskådespelare, dyker upp: Isaks gamla mor (Naima Wifstrand), hans trogna hushållerska (Jullan Kindahl), hans son medicindocenten (Gunnar Björnstrand), hans svärdotter (Ingrid Thulin), bensinstationsägaren på Hallandsåsen där Borg varit provinsialläkare i sin ungdom (Max von Sydow), två studenter och deras samliftande flickvän (den ljuvliga Bibi Andersson, jämte Sjöström bäst i filmen; gestaltar också Isaks ungdomskärlek i det drömska avsnittet ett halvt århundrade före lundaresan) och den obehaglige ingenjören Alman (Gunnar Sjöberg) med hustru (Gunnel Lindblom).

Här finns så mycket

Tillåt mig att här bara nämna Borgs dröm med den kusklösa likvagnen och den visarlösa klockan (jämför Doktor Glas). Och samtalen mellan Isak Borg och hushållerskan, sonen, svärdottern, modern, bensinstationsägaren och ingenjör Alman! Och mellan de två studenterna och Bibi Anderssons unga flicka! Och de tre sistnämndas nattliga serenad för professor Borg nedanför hans fönster i Lund efter promotionen:

*”Blommande sköna dalar,
hem för mitt hjärtas ro!”*

Å propos den visarlösa klockan i filmens dröm: hur viktigt är det att klockan skall visa rätt tid? Nu ser jag i bladet ett häftigt initiativ från en schweizisk fabrik att sälja klockor med bara timvisare. Behöver vi mer? Är minuterna så viktiga? Och solen har vi ju alltid att se på vad klockan är (beroende på vädret förstås, min eftergift).

Svenska hovet fick per beriden kurir besked efter en vecka om att Ludvig XVI halshuggets den där januaridagen 1793. Idag hade vi antagligen i vardagsrumssoffan fått veta detta i filmisk bild i TV i samma ögonblick giljotinens fallbila föll och huvudet rullade där på Place de la Révolution (nuvarande Place de la Concorde).

Detta nutida behov av minutsnabba ”uppdateringar” av allt! Till vad glädje, lycka eller nytta? frågar man sig. Kan det inte åtminstone vänta till morgontidningen dagen därpå? Eller till dess ett vanligt hederligt brev kommit fram? Ibland kan detta med att tiden skall vara så exakt och att allt skall gå så fort bli litet surrealistiskt. Minns till exempel glädjefnatten i vårt land när Ingemar Stenmark åkte på skidor nerför ett snötäckt berg någon hundradel(!) av en sekund(!) mer skyndsamt än en medtävlare. Å propos den nu saluförda schweiziska armbandsklockan: själv ovetande därom var jag tydligen rätt modern under ett par månader för länge sedan, under vilka minutvisaren hade ramlat av min klocka. Jag märkte ingen skillnad. Kom jag några minuter för tidigt till

ett möte blev det ingen panik för det. Kom jag några minuter för sent oftast än mindre.

Å propos Victor Sjöström kommer nu en scen från förr: min mormor och morfar vistades då och då ett par veckor i stöten på anrika Tranås kuranstalt (Kneippen), odödliggjord genom Piratens dråpliga novell Högvilt. Som tonåring besökte jag ett par gånger mina morföräldrar där någon dag eller två tillsammans med mina föräldrar och min syster Karin.

Scenbilden: den jättelika matsalen; det jättelika smörgåsbordet; långa köer; vi ligger bra till i kön. Den åldrade Victor Sjöström dyker upp; ser hungrig ut. Min far, som inte sällan berikade sitt språk med latinska kryddor, också i rätten, steg (redan framme vid sillbordet) åt sidan och lämnade med stor gest mot Sjöström sin plats åt denne och utbrast: Pro arte omnia!

(Allt åt konsten!) Sämt där kommer man ihåg!

Casablanca

Filmernas film, Casablanca, med Humphrey Bogart (Rick Blaine) och Ingrid Bergman (Ilsa Lund) tilldrar sig under ett par dagar under andra världskriget i ett kaotiskt Casablanca, som styrs av den franska Vichyregimen under tyskt överinseende. Filmens centrum är Rick's Café Americaine, som besöks av en brokig och kosmopolitisk samling gäster. Den franske polischefen Louis Renault (Claude Reins) är en elegant och korrupt kvinnokarl, vän till Rick, och är svår att tycka illa om. Ricks tidigare älskade Ilsa - de har träffats i Paris - dyker upp (Rick: "Of all the gin joints in all the towns in all the world, she walks into mine.") Hon medför sin äkta make, den tjeckiske motståndsmannen Victor Laszlo. Barpianisten Sam och många andra förekommer. Våldigt mycket händer.

Filmens slutscen på den dimmiga flygplatsen där planet till Lissabon skall lyfta, skrevs i två versioner: en där Ilsa och Victor åker iväg, en där Ilsa och Rick åker iväg. När den första spelats in blev den så bra, att man aldrig spelade in den andra. Ilsa flyger alltså iväg med Victor. Rick, som just skjutit den tyske majoren, blir stående kvar i dimman med kommissarie Renault och faller filmens sista replik: "Louis, I think this is the beginning of a beautiful friendship." Nu undrar Du varför detta om Casablanca skrivs i en bok som handlar om "Den andra sidan av myntet eller Things ain't what they used to be eller Såsom i en spegel". Förklaringen är att en lärare i journalistik vid Boston University för två årtionden sedan skrev en roande bok, "As

Time Goes By”. Han heter Michael Walsh, använder i boken greppet att börja in medias res där på flygplatsen i Casablanca, och berättar sedan vad som hände än före, än efter de där dagarna i Casablanca.

Rick Blaine har före kriget ett liv i New York som Yitsik Baline. Han kommer in i kretsen kring ”Solomon Horowitz, Galne Ryssen, den störste skojaren på övre Manhattan och i Bronx”. Yitsik blir Horowitz handgångne man i dennes brottssyndikat, tillika pojkvän till hans dotter Lois. Pianisten Sam är hans vän. Rick, som han bytt namn till, måste lämna New York. Han hamnar så småningom i Paris och träffar Ilsa; ljuv musik uppstår. Till slut kommer han till Casablanca som caféägare och går under ett par dagar in i filmen.

Ilsa Lund från Norge är studentska på Sorbonne; träffar den tjeckiske patrioten Victor Laszlo; får höra (felaktigt) att Victor dött i Tjeckoslovakien; träffar Rick på Les Deux Magots; äter middag med honom på La Tour d’Argent; nästa kväll är de ute och dansar, åtföljt av båttur på Seine och nachspiel på Ricks nattklubb La Belle Aurore. Häftig förälskelse är bara förnamnet. Ilsa: ”Rick förde mig tillbaka till livet igen. Och sedan kom Victor tillbaka från de döda.”

Sedan kommer då de dagar som beskrivs i filmen. Och sedan återkommer Walshs bok: Rick, hans barpianist och vän sedan New Yorktiden, Sam (som kör den stora Buicken), Renault och Sascha (bartendern på Ricks Café) lämnar Casablanca på en farofylld färd. De kommer via Lissabon till London, där de stöter på Ilsa och Victor; ett RAF-plan släpper ner Rick, Renault och Laszlo i Tjeckoslovakien. Riksprotektorn för Böhmen-Mähren, Reinhard Heydrich, skall mördas på Karlsbron i Prag. Rick möter Ilsa i Prag; hon har kommit i förväg. Han anser att hon blir vackrare för varje stad de möts i: ”I Paris hade hon varit förtjusande; i Casablanca hänförande; i London magnifik. Här i Prag var hon helt överväldigande.” Ilsa antar Tamara Toumanova som sitt

nom de guerre för att som Heydrichs sällskapsdam (han är liksom Rick starkt attraherad av Ilsa) underlätta planeringen av Heydrichs avdagatagande.

Avslutningen av denna skröna, när Heydrich dödas, är häftigt världsdramatisk. Victor, som på slutet sätter sin patriotism före Ilsa, dör liksom Renault. Rick klarar sig med nöd och näppe. Om Du lovar att inte säga någonting, kan jag berätta att slutet på historien trots allt hemskt kan hänföras till kategorin ”Happy end”.

På Rick’s Café kan man fortfarande ta ett glas, få en matbit och höra pianomusik. Men det är klart: det är knappast detsamma som när det begav sig.

Ulla och jag var i Casablanca en kväll för några månader sedan. I dörren in till Rick’s mötte vi en amerikan på väg ut som träffande yttrade: ”No use to enter. Bogie isn’t there any more!” - ”Play it, Sam! Play As time goes by for old times’ sake.”

Bertil Steen, student på reallinjen 1956 och professor emeritus i geriatrik, är tidigare mångårig styrelseledamot i Kamratföreningen och ledamot av dess årsbokskommitté. Han har tidigare skrivit omkring tio uppsatser i lika många årsböcker.

Ur en läkares dagbok

Efter ett långt yrkesliv som läkare har jag nu efter pensioneringen stannat upp ett tag i livet och tänkt tillbaka på olika upplevelser jag haft både som läkare och i övrigt. Tänkte först på några av de allra första patientkontaktarna jag hade som vikarierande provinsialläkare under studietiden och som fastnat extra starkt i minnet. Några av dessa minnen har redan funnits med i tidigare Årsböcker. Här följer ytterligare två som jag minns mycket starkt.

ULF HERRSTRÖMER

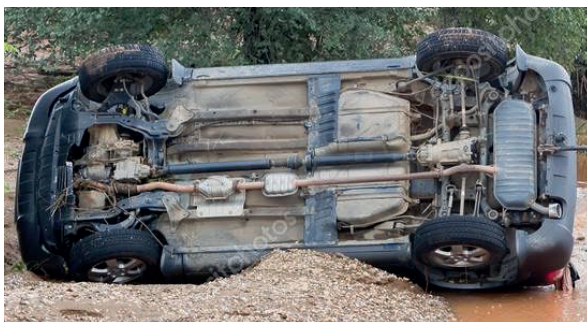
PACKA ALLTID NER en extra skjorta när du åker till en läkarjour.

När vår familj fått tillökning i slutet av 1960-talet tog jag, istället för provinsialläkarvikariat i Norrland, många heljourer på pendelavstånd från vår bostad i norra Halland för att bättra på studiekassan.

Tidigt en lördagsmorgon en svinkall novemberdag i slutet på 1960-talet på väg till en sådan heljour som akutläkare vid ett sjukhus i en västsvensk stad såg jag plötsligt en bil som kört i diket på min sida av vägen bara någon kilometer från utkanten av staden. Det var besvärlig frosthalka och lätt att förlora väggreppet den morgonen. Min inbromsning blev därför försiktig. Det ångade från bilen i diket så jag förstod att den kört av vägen alldeles nyligen. När jag öppnade framdörren på förarsidan såg jag en helt nerblodad ung man med ansiktet mot en hoptryckt ratt. Han jämrade sig svagt men svarade inte på mitt tilltal. Med uppbadande av alla mina krafter lyckades jag dra ut mannen och sätta honom ganska upprätt i diket och med mina fingrar rensade jag hans munhåla från levrat blod. Han andades då bättre, om än något svagt och rosslande och hade en jämn men

ganska snabb puls.

Satte förstas direkt ut min varningstriangel vid vägkanten och ställde mig för att försöka stoppa inkommande trafikanter men, då morgontrafiken i området var mycket gles, dröjde det några långa minuter innan en bil med en medelålders kvinna saktade in och stannade. Berättade om olyckan och bad henne att snabbast möjligt köra till någon öppen taxistation i den närbelägna staden eller sjukhusets akutmottagning och rekvirera ambulans. Hon fattade genast och körde iväg med god fart trots halkan. Som alla förstår var detta före mobiltelefonernas intåg i vår tillvaro och inte heller hade krockkuddar och bilbälten börjat bli vanliga i bilarna. Den blodige unge mannen kom efterhand till medvetande. Hans puls och blodtrycksvärden var stabila. Förutom bruten näsa hade jag konstaterat flera revbensfrakturer men lyckligtvis inget brott på halsryggen eller andra misstänkta frakturer eller skador. Efter knappt tio minuter kom en ambulans och körde honom till stadens sjukhus för närmare undersökning och främst kirurgisk behandling. Eftersom mina kläder, framför allt min vita skjorta, blivit kraftigt nerblodad frågade jag

ambulanspersonalen om det möjligen fanns någon öppen klädaffär i staden redanså här dags en lördagsmorgon men man visste inte säkert. För själv nu in till staden med en knapp timme kvar tills jag skulle avlösa nattens jourläkare vid sjukhuset. Körde så runt i stadskärnan och, till min stora lättnad, hade ett varuhus öppnat klockan 07.00. För säkerhets skull

köpte jag två vita skjortor och körde så till den aktuella jourmottagningen och klev, utan att tänka mig riktigt för, in på akutmottagningen helt nerblodad. Akutpersonalen, som jag inte kände, skyndade förstås genast fram för att hjälpa den blodige och för dem okände mannen och, för en kort stund, innan jag tänkte på att berätta att jag var den avlösande jourläkaren, upplevde jag situationen som smått bisarr. Bad om ursäkt och berättade förstås om bilolyckan jag nyss hade hjälpt till vid och fick reda på att den skadade föraren för en kort stund sedan hade passerat akutintaget på väg till operation. Fick så möjlighet att tvätta av mig och byta till ren skjorta och var därefter redo att ta mig an helgens inkommande patienter vid sjukhusets akutmottagning.

När jag lämnade över till ny jourläkare tidigt på måndagsmorgonen tog jag reda på hur det hade gått för den unge, skadade mannen. Han hade fått en hjärnskakning, ett flertal revbens-frakturer men ingen skall-eller nackfraktur och hans trasiga näsa var opererad. Hade jag inte observerat att det ångade från hans bil i morgonkylan och därmed förstått att olyckan inträffat nyligen och därför stannat och bättre på hans andningsförmåga genom att lyfta honom ur bilen och upp i dikeskanten och ta bort blod ur hans mun hade den unge mannen kanske slutat sina dagar den morgonen.

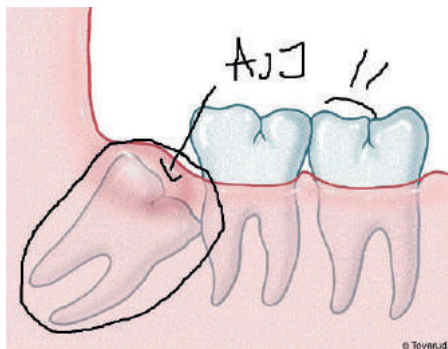
Sjukronorsreformen

Sommaren 1971 kring midsommar tog jag ett provinsialläkarvikariat i Dalarna. Började min tjänstgöring en vecka före storhelgen och var jourhavande under själva helgdagarna även i ett angränsande läkardistrikt. Min fru var kvar i bostaden i norra Halland hos våra tre små barn. Jag kom i säng sent på Midsommarafton efter att ha haft flera akutfall och var fortfarande trött när jag väcktes av mottagningens dörrklocka tidigt på Midsommardagens morgon.

Öppnade dörren och där stod en reslig man med kraftigt svullen vänster kind. På något sludrig stockholmska berättade han om sin svåra tandvärk. Lät förstås mannen komma in på mottagningen och sätta sig på en bänk i det stora behandlingsrummet. Mannen berättade att han var direktör för och ägare till ett annonsföretag i huvudstaden och på Midsommaraftonens förmiddag hade han seglat ut på Siljan med några vänner från sitt sommarställe på Sollerön. När sällskapet kommit en bra bit ut på sjön hade det mojnat helt och, olyckligt nog, hade bensintanken till hjälpmotorn visat sig vara tom och de klena årorna gav inte mycket fart åt den stora segelbåten. Till råga på allt hade den lätta tandvärk han haft i några dagar då börjat öka kraftigt och han hade försökt döva smärtan med Magnecyl och whisky utan påtaglig lindring. Man hade rott hela natten och, väl i hamn nu på morgonen, hade man ringt runt från en telefonkiosk men inte fått tag på någon tandläkar-jour i hela Dalarna. Eftersom han hört att provinsialläkare kan dra ut tänder sökte han nu hjälp här. Seglarvännerna sov i båten i hamnen.

Han hade hört alldeles rätt om att provinsialläkare ibland drog ut tänder. Under öronnäs-halskursen den våren hade en tandläkare mycket riktigt under en förmiddag undervisat oss läkarstudenter om tekniken vid tandutdragning och i mina öron ringde nu som ett mantra det råd föreläsaren hade upprepat flera gånger: - *Aldrig dra, bara vicka! Aldrig rycka, bara vicka!* Om man drog eller ryckte i en tand riskerade

man att bryta av dess rötter och därmed inte få med dessa ut. Men var fanns tandläkartängerna? Under vardagarna hade jag hjälp av en mottagningsköterska från trakten men under helgerna fick doktorn klara sig själv bäst han kunde. Alltså började jag först leta i alla hurtsar som kantade det stora behandlingsrummet. De var välfyllda med allsköns mottagnings-utensilier alltifrån gasbindor till elastiska förband men så fann jag till slut en låda med massor av tandläkartänger och alla föreföll rena och var väl emballerade.

Lät så annonsdirektören sitta upp i en tippbar behandlingsstol och bad honom gapa stort. Behövde endast nudda lätt mot en visdomstand till vänster i hans underkäke för att han skulle rycka till och jämra sig igen. Det var ingen som helst tvekan om vilken tand som värkte. Det var en svårt kariesangripen visdomstand som dessutom var något lös. Även om patienten redan hade smärtlindring av acetylsalicylsyra och whisky frågade jag om han önskade en bedövningsspruta men fick genast ett sludrigt, nekande svar. Sedan jag riktat operationsbelysningen mot tanden och valt ut en tång som förföll passa bra runt tandkronan tog jag tag i tanden och började försiktigt att vicka den fram och tillbaka utan att få någon påtaglig smärtreaktion från reklamannen. Tandens följde med allt lättare i tångens rörelser och efter kanske tre minuters vickande lossnade den och följde med ut med sina rötter intakta. Både patienten och doktorn kunde

lättrade andas ut och patienten tycktes genast bli så gott som helt smärtfri.

Vi gick in till kontoret och direktören frågade vad han var skyldig. När jag svarade 7 kronor blev han närmast förnärad och frågade om jag drev med honom. Jag hade ju just befriat honom från en nästan outhärdlig tandvärk. Redogjorde då snabbt för 7-kronorsreformen som trätt i kraft året innan. Patienten skrattade då till, tyckte arvudet var rent löjligt lågt, tog så fram en tjock plånbok, bläddrade igenom en sedelbunt med hundralappar och överräckte till slut en 1000-lapp till den unge vikarien. Fick sitt 7-kronorskvitto och beskedet att 993 kronor av 1000-lappen gick direkt in i mottagningens kaffekassa. Så benämnes den kassa på läkar-mottagningar dit extra nöjda patienter ibland lämnar kontanta bidrag till personalen att användas till kaffe och kaffebröd. Patienten somnade sedan genast sittandes i stolen på kontoret och vaknade inte när jag försiktigt hasade ner honom på kontorets heltäckningsmatta, lade en kudde under hans huvud och stoppade om honom med landstingets standardfilt.

Min midsommardag blev därefter helt lugn fram till eftermiddagen då det ringde på dörrklockan igen och utanför stod tre män och frågade efter direktören. Han visade sig vara lättväckt och hade helt slutat sludra och hans kindsvullnad hade nu avtagit betydligt. Stockholmsdirektören tackade åter hjärtligt för den framgångsrika behandlingen och gick med stadig gång iväg till sin båt med vännerna.

Till sjuksköterskans och lokalvårdarens stora glädje kom mottagningens kaffekassa att räcka till både färska bullar och wienerbröd under flera veckor framöver och var ännu ganska välfylld när den unge läkarvikarien återvände från sommarvackra Dalarna till fru och barn.

Ulf Herrströmer

Med glimten i ögat

GILBERT HOLMSTRÖM

NÄR VI SPELADE handboll i realskolan la jag märke till en lång, gänglig kille från parallellklassen som med ett saligt flin gled fram som en svajmast, medan han elegant utom räckhåll för oss kortväxta passade bollen till någon hårdför målgörare. Hela hans gestalt utstrålade en vänlig och lekfull attityd, som senare kom till uttryck i texter som "Här kommer Misse och Moje, vi gillar allt som skoj é". Det var 1975 i TV:s Sveriges Magasin, där han var hunddockan Mojes röst tillsammans med Evabritt Strandberg, som var katten Misses. Björn hade en särskild talang för att bolla med ord, skapa vitsiga texter och fyndiga melodier. Här visar han konstnärligt släktskap med såväl Povel Ramel, Robban Broberg som förstås med Hasse och Tage. Redan tre år efter studentexamen 1955 kom succén Humle och Dumle, som var ett av SVT:s första barnprogram. Björn och K.G. Larsson skrev all text och musik till programmet, som man fortfarande blir påmind om varje gång man äter en Dumle-

kola. Det var ett brinnande jazzintresse som förenade oss. Björns jazzådra kan, om man så vill, spåras till hans morbror, orkesterledaren Jay Elwing. Denne kan sägas i viss mån vara en svensk motsvarighet till den amerikanske 30-talsidolen Cab Calloway, The Hi-De-Ho Man. När vi i fjärde ring fick möjlighet att fritt välja bänkplats, satte vi oss längst bak i klassrummet för att ostört kunna fördjupa oss i studiet av Orkesterjournalen och Estrad. Detta år renoverades bl. a. Bamba på skolan, och vi blev hänvisade till att äta frukost i Johannebergsskolans matsal. Då mitt föräldrahem på Lagerbringsgatan 3 låg strategiskt placerat mitt emellan dessa båda punkter, föll det sig naturligt att varje frukostrast slinka in och digga de senaste plattorna av Parker, Mulligan och Shorty Rogers. Spisargänget kunde variera, men stamgäster var Björn, Kent Johansson och Dick Nelson.

Jay Elwing

Jam på stålkam

Klockan var 12:10, och vi hade något andfädda kommit tillbaka till klassen med Charlie Parkers Now's the Time fortfarande ringande i öronen. LIV var då utlokaliserad till Handelsinstitutet, och lärarvikarien som för dagen skulle rycka in, syntes inte till. Hade nog gått vilse. Bakom våra stolsryggar var ett fönster med små, spröjsade rutor. Kittet var stenhårt och färgen avflagnad. Rutan skallrade varje gång fönstret stängdes. Jag upptäckte då att om jag slog ett slag på fönsterbågen med min stålkam, vibrerade rutan och kunde med litet god vilja simulera en cym-

Gilbert med stålkam

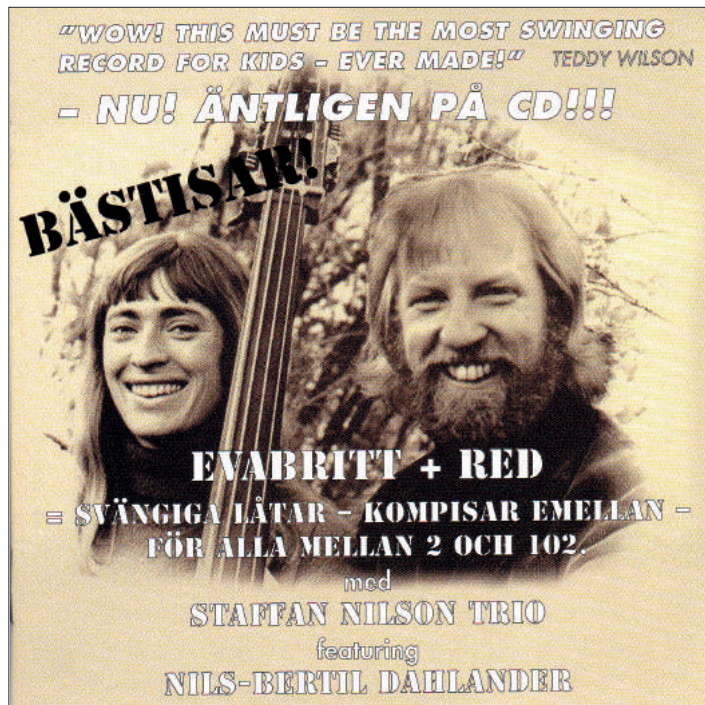
bal. "Vi tar Now's the Time", föreslog Björn "Jag kör Ray Browns bas och du Max Roach"

Dunk, dunk ,dunk, dunk, lät luftbasen och Tjing-tjicke-ding-tjicke-ding, lät stålkammen. En stund var det ett grymt sväng, då kammen olyckligtvis kom att hamna en bit upp på rutan! Krasch! Klirr! Rutasprack – blodvite mitt i ett chorus ! Temat slutfördes dock med hedern i behåll och blodet dropande på fönsterbrädan. Vikarien studsade till vid anblicken av min blodiga hand, då vi möttes i dörren och jag anmälde: Magistern "Holmström på väg till skolsyster!" Anteckning i klassboken: Frånvaro med giltigt förfall.

Bästisar

Den skiva i Björns stora produktion som jag tycker är i en klass för sig är Bästisar, inspelad 1973 och återutgiven på CD år 2000. Elitmusikerna Staffan Nilson, Red Mitchell och Nils-Bertil Dahlander garan-

terar ett gediget sväng, och Evabritt Strandberg sjunger med rak men ändå känslig röst. Personligen uppfattar jag titellåten som ett slags

ledmotiv i Björns liv. Han ägde ett stort mått av naturlig värme och generositet samt den sällsynta förmågan att få alla i sin omgivning att känna sig som just, bästisar!

Björn och Gilbert i lärarrummet 13 maj 2005. Studentjubileum, 50 år

Ur sångtexten

"Det bästa som finns det är att en bästis ha
Det tycker åtminstone vi, min bästis och ja"

Gilbert Holmström, student -55 på latinlinjen, utvecklades därefter till en av landets ledande tenorsaxofonister i John Coletranes saxtradition. Är fortfarande aktiv med gig, låtskrivande och cd-utgåvor. Vid sidan om verkade Gilbert bl.a. som tandläkare och varm understödare av kamratförteningen. Blev hedersledamot 2016.

Ett möte med konsekvenser: Följ med in i Kapten Bäckdahls Skafferi!

Det är i år 50 år sedan jag träffade Björn Clarin första gången. Det blev ett möte med positiva och avgörande konsekvenser ända in i nutiden. Inte bara tack vare Björn, men det satte igång en händelsekedja som med slumpens hjälp hade stor betydelse för mitt framtida yrkesliv. Så här gick det till.

SVEN TESCH-HALLSTRÖM

VÅREN 1967 LÄSTE jag en liten annons i reklambranschens tidning Resumé om en Praktikantkurs i reklam för akademiker. Den skulle gå under sommaren i både Stockholm, Göteborg och Malmö och det var AF (Annonsbyråernas Förening) som arrangerade. Det lät intressant för mig, som länge hade varit intresserad av reklam. Jag bodde i Malmö, läste ekonomi i Lund (för övrigt med årsbokens redaktör som kurskamrat) och tillbringade somrarna hos föräldrarna i Göteborg.

Sommaren kom och kursen började. Vi höll till i källarplanet på det då alldeles nybyggda Stadsbiblioteket vid Götaplatsen. Huvudlärare var en trygg skåning vid namn *Hans Ingvar Hansson*, som arbetade som PR-konsult vid reklambyrån STB, Svenska Telegrambyrån. Trots det något missvisade namnet var detta en av landets största byråer, med kontor i sju städer i Sverige plus Oslo, Köpenhamn och Helsingfors. Många år senare köptes byrån upp av Ogilvy & Mather.

Kursdeltagarna var ett skönt gäng som njöt av undervisningen. Kreativa människor var våra

lärare och vi märkte att de brann för sitt jobb. Hans Ingvar och jag fann varandra direkt, förmodligen hjälpta av vår gemensamma skånska. Som 23-åring upplevde jag honom som en stadgad medelålders herre. Han var 37 och höll på med sin första bok, *Istället för PR – en bok om Relationik*. Han skrev den i samarbete med Civilekonomföreningen och ville ta ett nytt grepp på ämnet PR och betona företagens totala relationer med omvärlden. Boken kom ut 1969 och då gav han mig ett exemplar. Den är fortfarande min bibel. Tyvärr är den nog svår att få tag i, men värd sin vikt i guld.

”Det är jag som är Humle”

Några veckor in i kursen var det dags för praktik på de olika reklambyråerna i Göteborg, STB, Gumælius, Stendahls, Günther & Bäck med flera. Jag hade turen – eller var det Hans Ingvar som hade ett finger med i spelet? – att hamna på STB. De hade sitt kontor på Folkungagatan 20, i ett nybyggt hus med utsikt mot den gamla dispensären vid Mölndalsån. Lite längre bort låg Nya Ullevi. Det var ca 225 personer utspridda på flera plan. Långa kor-

Männen bakom TV-serien Humle & Dumle: Björn Clarin (Humle), Bror Halldin (modellbyggare, idéskapare), K.G. Larsson (Dumle). De höll till i Kapten Bäckdahls Skafferi. Kaptenen spelades av Nils Dahlbeck. Bilden är tagen i början av 1969, i samband med att "Humle & Dumle" fyllde 10 år.

ridorer och en tät atmosfär av cigaretter och piptobak. Plus en hel del spännande parfymer. Många år innan teveserien Mad Men, som bjöd på massor av igenkänning.

”Nu ska du få träffa en herre som du kanske har sett på TV”, sa Hans Ingvar när han tog emot mig. Jag hade alltså hamnat på PR-avdelningen och vi knackade på. ”Det här är Björn Clarin och han får själv berätta vad han håller på med”. Björn nämnde inte ett ord om TV. Vi snackade om att skriva och han nämnde att han hade hållit på en hel del med att författa spex på universitetet.

– Men vad håller du på med just nu, frågade jag. Här på jobbet alltså? Det handlade om en kampanj för Gatukontoret kallad ”För ett finare Göteborg”. Björn kastade mig rakt in i jobbet. Vi skulle skriva pressmaterial och agera jury i en tävling som byrån hade dragit igång. Det handlade om att minska nedskräpningen och ungdomar skulle skriva vers om hur bra det skulle bli om Göteborg blev renare.

Alla på reklambyrån STB rökte, utom jag och kanske Björn, jag minns inte. Men vår kloke chef Hans Ingvar Hansson satsade på kvalitet: Sandéns Diplomat. Inte för söt, inte för vass, precis lagom. Denna doft har för mig kommit att stå för just klokhet. Röktes av en lugn, analytisk person som kunde formulera sig.

Tävlingstiden hade gått ut och nu skulle vi bedöma bidragen. Vi garvade så vi tjöt och fann snabbt några godbitar. Inte lätt att komma ihåg exakt, så här 50 år senare, men en favorit lät ungefär så här:

***”Staden blir ren och fin,
fin som en symaskin”***

Någon hade också kommit på ett småfräckt tema med formuleringen ”Då kan man ta sig ett litet i det gröna”. Resten får ni räkna ut själva.

Björn hade fortfarande inte nämnt något om TV, så jag måste helt enkelt fråga. Han var lite hemlig av sig och inte särskilt pigg på att skryta. Men till slut fick han alltså erkänna: *”Jo, det är jag som är Humle”*. Björn och kompisen K.G. Larsson var helt enkelt hakorna i barnteve-serien Humle & Dumle. Rolig då, en kultserie nu, många år senare. Det hela utspelades i Kapten Bäckdahls skafferi och detta hade dom hållit på med ända sedan 1958.

Kom in och stäng dörren!

Långa korridorer, stängda dörrar, över 200 personer som jobbade, till och med en väl tilltagen personalmatsal. Det var precis som vilket kontor som helst, ganska tyst. Men i Björns rum hände det saker. En dag när jag kom genom korridoren med ett manus öppnade han dörren och vinkade in mig. ”Kom in och stäng dörren efter dig!”. Rummet var utrustat med en komplett stereoanläggning inklusive proffsig rullbandspelare. ”Det här är min inspiration när jag jobbar” sa Björn. Det vi hörde var ett jäkla oväsen med snabba engelska röster och skramliga ljudeffekter.

– Detta är *The Goon Show* förklarade Björn. Han hade på något sätt fått tag i inspelningar från BBC av en legendarisk radioshow med bl a Peter Sellers. Den hade gått i över 200 avsnitt

och blivit kult redan under sin livstid. Det var inte lätt att höra vad det gick ut på, men Björn förklarade och garvade. Till slut fattade jag lite mer. Helt galet. Långt senare har jag förstätt att *The Goon Show* med sin vilda humor inspire-rade både *Monty Python* och *The Beatles*.

Jag döör, sa Peter Sellers. Det jag minns bäst från showen (vi sitter alltså under arbetstid och avnjuter detta) var Peter Sellers roll i det hela. Han spelade scouten Bluebottle, som dog i slutet av varje avsnitt. Bluebottles nyckelreplik var

”You dirty, rotten swine, you! You have deaded me!”

Skulle vi skämmas för att vi hade roligt på jobbet? Absolut inte. Chefen på avdelningen, *Hans Ingvar Hansson*, var helt med på detta. Hans egen inställning till jobbet var att det skulle ske med ”a certain amount of play”. Hans viktigaste budskap till oss andra handlade om hur viktigt det var att hålla igång sitt skrivande. Gärna i olika genrer. Själv var han vid sidan av jobbet en av landets ledande teaterkritiker. Han skrev i Svenska Dagbladet och bevakade teatern i Göteborg. Kunnigt, välformulerat och med stor kärlek till teatern. Han fortsatte in i det sista och skrev sin sista recension bara några veckor innan han avled vid 77 års ålder. Ett föredöme och en mentor. Precis som Björn och andra kollegor han hade samlat omkring sig.

Förutom recensionerna skrev Hans Ingvar ett flertal fackböcker inom området kommunikation och PR/relationik. I den sista, med titeln *Information och moral*, skrev han ”till min själsfrände Sven”.

Lite mer svårfångad

Björn blev min branschkollega och en vän för livet. Men då visste jag inte att även han var hvitfeldtare. Och jag visste inte att han ganska snart skulle gå vidare till nya uppgifter, starta eget, skriva musik, producera skivor, skriva böcker. Vår chef på byrån stannade kvar, ut-

Varför reklam som yrke? En frukostrast strosade jag nedför Avenyen. Någonstans på västra sidan Skandinaviska Banken ett mycket litet kontor, som jag skulle besöka. De hade just då en minimal utställning om reklam. Bland annat den här annonsen som hade gjorts av STB i Malmö. Kreatörerna var den den legendariska duon M&Ö, dvs Melin och Österlin. Den högg tag i mig direkt. ”Reklam kan alltså vara så här snyggt och konstnärligt!” tänkte jag. Och var fast.

vecklade företaget och fick det att växa till en av landets ledande konsulter inom kommunikation/PR.

PR-avdelningen blev ett självständigt bolag inom koncernen, fick namnet Relationskonsult, som sedan ändrades till CARTA Relationskonsult. Senare fick det heta Carta Corporate Advisors och köptes slutligen upp av konsultbolaget Booz, Allen & Hamilton. Som sedan försvann in i den amerikanska konsultdjungeln.

Cirkeln sluts

För att knyta ihop säcken, se ingressen, så gick sommaren och när jag skulle återvända till Malmö för höstterminen i Lund fick jag frågan av hr Hansson: ”vill du komma hit igen nästa sommar?” Jo tack sa jag. Så blev det och jag jobbade med intressanta kunder och glada kollegor. Som copywriter och projektledare. Och efter studierna gjorde jag lumpen, var arbetslös i 4 dagar och fick ett samtal från Relationskonsult. ”Vill du jobba här?” Jag tackade ja, och resten är historia. Allt hänger ihop. Bland annat tack vare Björn Clarin, min första kollega och mentor. Tack min vän!

Sven Tesch-Hallström. Född 1944, studentexamen på Hvitfeldtska 1964. Var under skoltiden redaktionsmedlem i skoltidningen Lyran, tillsammans med Årsbokens redaktör Bo Eneroth. Medlem i Årsbokens redaktion 2008-2017. Yrkesverksam inom PR, reklam och Investor Relations.

Om Björn Clarin och studenthumor på sextiotalet

Riktigt när jag först träffade Björn minns jag inte. Jag visste ju att han hade ett gott huvud och att en avgjutning av detsamma satt på en av piedestalerna utanför aulan på skolan. Men det skilde någon klass mellan oss och kanske rörde vi oss i lite olika kretsar. Men så blev det den underbara våren 1959.

JAN WESTIN

FÖRENINGSLIV, BLÅSHJUDEN, SPEX och sexmästeri var det som gällde, och allt fick på något egendomligt sätt plats vid sidan av de krävande studierna. Och en dag dök denne tjusige unge man, sprudlande av befängda idéer, upp på medicinarnas kårhus Villa Medici och undrade om inte också vi ville vara med på ett "världsrekordförsök i barnvagnsrullning". Vi fattade först ingenting, men insåg snart att det var självaste Humle (eller om det nu var Dumle) som stod framför oss - redan en kändis från det första barnprogrammet på TV, *Kapten Bäckdahls skafferi*, några månader gammalt.

Vi ville förstås vara med på även detta upptåg, så efter någon vecka rullade hela maskineriet igång. Studenter i Manchester, UK, hade tidigare under året ägnat sig åt att sätta rekord i denna något udda sportgren och hade efter 189 timmar lagt sig först i tabellen. Nu gällde det att bli värre, minst 190 timmar skulle vi behöva hålla på. Först lät det ju inte så myck-

et, men det visade sig vara en bra bit över en vecka. Alla ville dock vara med och rulla några timmar åt gången, dag och natt, fram och tillbaka på stadens mest trafikerade gator. Jag har för mig att det regnade rätt tappert ibland. Samlade ihop pengar gjorde vi också, till något som hette CP-fonden. Till slut tror jag det blev över 10 000 kr. Pressbevakningen var stor, och vid middagstid på Valborg firades det nya världsrekordet med stort champagneparty i Trädgårdsföreningen. Vårt samarbete kring barnvagnarna blev startskottet för en mångårig vänskap och ett antal bedrifter på humorns fält (möjligen ibland även på dess bakgårdar).

Studentrevyn Tittskåpet

Sedan slutet av 1940-talet hade det spelats Chalmersspex; medicinarna hade hakat på med ett första spex 1954, och filosoferna hade också spelat några gånger. Spex på Stenham-

Björn i mitten som projektledare för barnvagnsrullningen, april 1959. Övriga är Erland Hedelin, Jan Gustavsson och någon jag glömt namnet på.

marsalen hade blivit ett begrepp: ett par uppsättningar gavs årligen och det var som regel inte så svårt att få fulla salonger. I dagspressen

förekom både utförliga annonser, förhandsreportage och recensioner av premiärerna. Ännu var det dock otänkbart att annat än manliga spexaktörer skulle förekomma på scenen. Framgångarna med spexen sporrade oss alla, och än mer kom spexandet att uppmärksammas när medicinarna återupplivade *Aesculapi Gycklare Orden*, som den 25 februari 1961 samlade såväl stadens honoratiores som en dryg handfull av landets ledande underhållare till en oförglömlig afton på Park Avenys festväning. "Gycklarnas afton succé: att spexa är nödvändigt" skrev Göteborgs-Tidningen. Men en sak hade vi ännu inte gjort: det hade aldrig offentligt spelats en studentrevy i Göteborg!

Så, rusiga av våra framgångar satte sig Hans Brynger och jag från medicinarsidan och Björn Clarin och Thomas Kinding från filosofen ner och började skriva. Och nu skulle förstås även tjejer vara med på scenen. Många hjälpte till med allt från musik till rekvisita och kläder, primadonna och balett införskaffades, och faktiskt kunde vi ha premiär på revyn *Tittskåpet* strax före Valborg samma år (1961). Riktigt vem som skrev vad och vad som egentligen förekom har förbleknat med åren - en del av de då aktiva har också lämnat jordelivet, Hans för några år sedan, Björn nu i somras. Förmodligen utgjorde initiativtagarna en rätt kreativ kombination, vi bidrog med olika förmågor. I centrum var hela tiden Björn. När vi andra deppade kom han med nya - ibland genomförbara - uppslag och idéer, satte sig vid pianot och lyfte stämningen, spred alltid glädje omkring sig, kritiserade aldrig ner oss andra när vi misslyckats med ett textuppslag eller musikidé och var en tillgång i största allmänhet. Det skall sägas att detta var en tid då det som kallades för "sjuk humor" nyligen hade gjort sin entré på den globala scenen. Jules Feiffer, Tom Lehrer och småningom Lenny Bruce var föremål för vår ohejdade beundran. Liksom Hasse och Tage lyssnade vi mycket på Flanagan and Allen och på brittisk music hall. Och detta återspeglades förstås i våra texter och vårt musikval.

Stenhammarsalen
I AFTON kl. 20
 samt fredag 5/5 kl. 20
 STUDENTREVYN
TITTSKÅPET
Sista gångerna!
 En enig press skriver:
 "Spiritualitet av hög kvalitet." "Smittande glädje."
 Pem i GP
 "Ett gott initiativ har fullföljts på ett utmärkt sätt."
 Yoric i GT
 "Göteborgsstudenterna kan vara stolta över sin revydebut - den var lyckad."
 A.E. i SvD
 Bilj. i HT o. GP samt i Konserthuset 1 tim. före resp. förest. början.

Stenhammarsalen
MORGON kl. 16 och kl. 20
 STUDENTREVYN
TITTSKÅPET
 Endast **4** förest. kvar
 Bilj. till förest. den 1/5 kl. 16 o. kl. 20, 3/5 o. 5/5 kl. 20 i Konserthuset 1 tim. före resp. förest. början.
OBS! Föreställningen i dag **INSTALLD.**

Den famösa annonsen för *Tittskåpet*, där föreställning också annonseras till den 1 maj kl 16.

Publiken föreföll i alla fall ha roligt och pressen var riktigt imponerad. ”Äntligen får Göteborg en riktig studentrevy”, skrevs det före premiären och efteråt hette det:

”Ett väloljat revyteam med en smittsam spelglädje och välskrivna och roliga kupletter.” GHT

”Det bästa präglas av en sympatisk fräckhet och en kritikanda, som visar att inte allt i välfärdssamhället och världen av idag tilltalar universitetsungdomen, som med bister klarhet ser på sig själv.” SvD

”Gnistrar av spiritualitet och hög kvalitet. Revyn är frisk och ung och har en smittande glädje i sig.” GP

”Tittskåpet presenterade sig som en färdig revy, där allt klaffade – bara en sådan sak är värd erkännande. Ett gott initiativ har fullföljts på ett utmärkt sätt och det är att hoppas att en tradition har fötts.” GT

Det fanns förstås en och annan invändning. De snabbt inövade dansnumren kanske inte satt alldeles perfekt, och en del av texterna föranledde en lite grinig kommentar. Föreställningarna hade dock lockat publik, och i vårt övermod bokade vi därför Stenhammarsalen också för en extraföreställning 1 maj kl. 16. Tankarna hade inte ens snuddat vid det faktum att det brukar förekomma andra aktiviteter på Götaplatsen just vid denna tid denna dag. Författarna satt på Kometen och lyfte den ena bägaren efter den andra, folket strömmade uppför Avenyn och när vi anslöt till Konserthuset strax före 16 så hade vi svårt att komma fram i människomassan. Men det visade sig att det inte var till Stenhammarsalen man köade utan för att lyssna på Tage Erlander. – De fyra som löst biljett återfick pengarna.

Bevarad radioparodi

Det finns inte mycket material bevarat från Tittskåpet, i varje fall inte i mina gömmor.

Men kanske kan nedanstående ge lite grann av tonen. Mycket handlade om parodier på det nya fenomenet television, men också radion fick sig några slängar. Radiotjänst hade nyligen ändrat namn till Sveriges Radio, och det publika tilltalet hade ändrats påtagligt. Det florerade en hel rad program, där man – som det hette – hade så fin direktkontakt med lyssnarna, frågade hur vädret var på just den ort varifrån man ringde och vilken skiva man ville lyssna på. Det var allt från Bilradion med CG Hammarlund till psykologiska stödsamtal med Lis Asklund. Och just detta försökte vi parodiera. Så här kunde det låta, när Britt Brynger (nu också nyligen bortgången) som med erfarenheter från Student- och Atelier-teatern inlevelsefullt och känslolöst spelade de olika radiorösterna:

Sveriges Radio, Skeppsklockan, Bilradion, Nattugglan, Brevlåda för sjukskrivna, Radiohjälpen och Greensleaves med Georg Eliasson för er som befinner er ombord på S/S Kattanagga, som befinner sig 12 distansminuter norr om ... Kattanagga hör ni mig ... hallå hör ni mig ... nähä ni hör mig inte. Hör ni mig inte ... nähä. I kväll har i alla fall turen kommit till alla glada och trevliga lyssnare i Filipstad och alla glada och trevliga lyssnare i ... Satanajärvi kyrkby (undrar förstås om dom har telefon där). Det är bara att lyfta luren och begära vilket program ni önskar.

Och medan vi väntar på det första telefonsamtalet, som skall komma från Leonard Johansson, som just nu är inskriven på mentalsjukhuset i Åstad, så tar vi ett brev ur högen och läser. Fru Selma Andersson skriver så här: Jag har på sista tiden upptäckt att det blivit lite svårt att knyta min mans skosnören på morgnarna. Nu har jag kommit på det lilla knepet, skriver alltså fru Andersson, att om man kvällen innan lägger dom noggrant renborstade skosnören i ättika, till vilken man tillsatt en droppe citron, så håller sulorna mycket längre. Vi tackar fru Eriksson för det utmärkta lilla tipset.

Till alla er som rattar AA-kärran 52614 i det vackra sommarvädret på väg mot Hörnsköldsvall på höger sida av vägen och i hundra knutar, har vi en hälsning från Eva, Elsa, Elin och dom andra bak i bilen. Det här kommer säkert att sluta illa, skriver dom. Vi spelar nu för er Thore Skogman och postflickorna i "Ja har drömt om en stad bortom bergen cha-cha-cha". Samma önskeskiva har också grabbarna i W-kärran 32644 på väg hem från en stöldturné i Boråstrakten. "Vi har hela kärran full av klöver", skriver dom, "rena stålkarossen!"

Så tar jag ett brev ur högen och läser: "Jag är en flicka på sexton år, som sedan tre år går i sällskap med en man på 42. Han är utlänning, av annan trosbekännelse än jag och har helt andra ideologier. Han är aldrig uppmärksam mot mig, ger mig aldrig presenter och slår mig ofta. Han är alltså en verklig kvinnoplågare ... kort sagt vi är inte alls överens. Nu undrar jag om jag skall gifta mig med honom och i så fall vad jag ska ha för färg på bröllopsklänningen?"

Nästa brev kommer från en förtvivlad 28-årig fru som skriver så här: Kära fru Asklund, jag har ett problem som jag inte kan lösa själv. Jag var till för ett år sedan lyckligt gift med en underbar make och vi har två rara och mycket snälla barn. Men mitt problem är detta: när min make och jag satt och tittade på TV förra hösten en kväll, så sade maken plötsligt att han skulle gå och köpa en tidning, och det hade jag naturligtvis inget emot. Men min make kom aldrig igen. Han kom igen först i går, och när jag då frågade honom vad han hade haft för sig så svarade han bara "Det ska du inte bry dig om, för jag är mycket äldre än dej". Nu undrar jag, har inte min make fel, heter det inte "Jag är mycket äldre än du"?

Det sista brevet kommer från en förtvivlad kvinna på 22 år, som skriver så här: "Jag är gift med en man som ständigt missbrukar alkohol, och när han är berusad slår han alltid mig och barnen och i sina vredesutbrott ber han mig alltid dra åt helvete. Nu undrar jag, har jag laglig rätt att ta med mig barnen?"

TV-produktion med Karin Falck

Efter några års universitetsstudier i blandade ämnen och redaktörskap för *Göteborgske Spionen* hade Björn i mitten av sextioalet börjat etablera sig i reklambranschen. Men han odlade också väl sina kontakter med TV och blev snabbt flitigt engagerad både som skribent och musiker i olika sammanhang. Vi höll kontakten, men när vi 1963 gjorde om revyförsoket med *Hördududu* hade Björn så mycket annat för sig att vi fick klara oss utan honom. Via lite andra kontakter skrev Hasse Brynger och jag i den vevan några texter till – som vi tyckte – mycket roliga sketcher, som Gösta Bernhard köpte till sin revy. Och några år senare hamnade vi tillsammans med Björn i knät på Karin Falck, då etablerad TV-producent, för att skriva texter till ett humorprogram. Stig Grybe och andra erkända artister från huvudstaden skulle medverka. Bitvis var det ganska bra, även om målgruppen förmodligen var väldigt smal. Hur som helst, programmet spelades in med Bosse Hermansson som regissör. Han hade regisserat *Hördududu* men fick nu blomma ut ordentligt. Det gick bra för honom i fortsättningen, alla minns väl *Albert & Herbert* och *Knò dej in*, megasuccéer på 1970-talet. Men vårt program fick ingen sändningstid, inte ens sent på kvällen, och ligger nog fortfarande gömt i SVT:s källarvalv. Det enda jag har kvar från programmet är en text som vi satte till Art Garfunkels underbara ballad *Barbara Allen*. Vem som sjöng den har jag tyvärr glömt.

*Det finns en kväll jag alltid minns
då sommarn var som skönast,
en kväll för sagans vackra prins
och flickan som var skönast.*

*Här möttes vi en första gång
där skogens källa brusar,
där mjukt den milda sommarsång
från alla björkar susar.*

*Här Näcken spelar på fiol
för sina turturduvor.
Men jag vill plocka skogsviol
bland lingonröda tuvor.*

*Här flyger ollonborrar kring
inunder blusars linning,
här dansar älvor runt i ring.
Jag kysser tyst Din tinning.*

*Jag är så glad att jag är svensk
i sena junikvällen.*

*Man känner sig så fosterländsk.
Och briggen heter Ellen.*

Så höll vi på, åren gick, vi blev äldre, gifte oss och födde barn men träffades med ojämna mellanrum. Hans och jag blev småningom överläkare och disputerat folk, medan Thomas Kinding tog sig vidare inom teatern och radion. I flera år ingick han i satirgruppen Radiomonopol, och i 28 år var han dramaturg vid Göteborgs Stadsteater. Och Björn fortsatte sin blandade karriär inom media och underhållningsbranschen.

Femtio år efter Tittskåpet återförenades delar av ensemblen. Från vänster Lena Nilsson, som senare i livet bl.a. översatt Shakespeares sonetter, Janne Lybeck, som verkat i utbildnings- och företagsbranschen, primadonnan assoluta Git Dahlgren, som fortfarande verkade som dramapedagog i Concord, US, Thomas Kinding, f.d. dramaturg vid Göteborgs stadsteater samt Björn Clarin. Alla på mycket gott humör. Thomas bär på kavajslaget den exklusiva Tittskåpet-medaljen.

Björn, den evige studenten

Hyllning till Björn

På Björns 50-årsdag skaldade Hasse och jag – starkt influerade av Erik Axel Karlfeldt – några rader. Den typen av texter, där man kunde förutsätta att publiken hade samma referensram inom den klassiska litteraturen som författarna, är idag otänkbar. Tänk, vi kunde till och med parodiera Tegnér och folk tyckte det var roligt!

*Intet är som längtans tider,
vandringsveckor upp på krönet
av Din levnads branter.
Ingen tid en sådan lycka sprider:
ynglingar blir män och kvinnor tanter.
Sommarns vällust vill jag skänka
för de första strån som blänka
i din tinnings slitna hårsvall
och ditt första gallanfall.*

*Se här dansar Björn Clarin,
han är full av det söta vin,
berusad av framgångens sötma,
av maktens begär.*

*Han talar med bönder på
knaggligt latin
men bara helt kort och med
ohyggligt besvär.*

*Ring ut de gångna femtio åren,
ring in ett nytt och lyckligt lustrum!
Ring ut din vilda ungdoms alla
nycker!*

*För Dig, O, Björn, och kära hustrun
vi lyfter våra glas med ädla drycker...*

Det var studentikost och knappt så man vågar citera det idag. Vi blev allvarligare med åren, men en strimma galenskap hade vi gemensamt, och det var lätt att kalla fram den när våra vägar korsades även långt senare i livet. Det var alltid glädjefyllt att möta Björn, han sken upp och hade alltid något *bon mot* på läppen. Det var en generös människa, som många avundades. Han hade fått mycket till skänks och använde sina gåvor och förmågor väl, han var infallsrik och han hade många strängar på sin lyra: han skrev texter, han spelade piano, han tonsatte (bland annat ett 60-tal dikter av Harry Martinson) och han agerade själv. Tog han sig an något var det ”all in” som gällde. Han var ständigt igång. Och nu är också han borta.

Jan Westin, student 1954 på latinlinjen, har genom åren kommit att bli en av årsbokens flitigaste och mest uppskattade författare.

Skolbyggnaden stod färdigrest 1917 men eleverna fyllde inte upp den förrän 1919.

Jubileum 2017

- skolan 100 år och kamratföreningen
70 år. Det hela började 1917 då tak-
lagsfest för skolbygget ägde rum.

Hvitfeldtska Norras byggnadshistoria - en kort historik

ALEXANDER WIKHALL

ATT DET BYGGS om en del på Hvitfeldtska är det nog ingen som har missat. Ventilationen i Norra ska bytas ut, och vi skall få en helt ny skolgård. Men vad är det egentligen för byggnad som dessa ombyggnationer sker i? Och hur kom egentligen det hus till som vi vistas i så många timmar av vår vakna tid?

Hvitfeldtska som nybyggd skola 1919

Hade vi gått på Hvitfeldtska - som då hette Högre Allmänna Latinläroverket - för 120 år sedan, hade vi inte befunnits oss där vi är nu utan i den gamla läroverksbyggnaden vid Hvitfeldtsplatsen. Byggnaden var mycket mindre och väldigt undermålig på många sätt. Bland annat saknades idrottssal, och lokalerna var mindre och trånga.

Beslutet om ett nybyggt läroverk

Därför beslöt Göteborgs stad den 5 juni 1915 att uppföra en ny byggnad för läroverket. Det nya läroverket skulle uppföras på Götabergs-tomten i Lorensberg, precis söder om den

nybyggda Vasakyrkan, och man beslutade att uppföra ett stort tegelhus med fyra våningar, ritat av arkitekt Ernst Torulf.

Att det blev Torulf som skulle rita Hvitfeldtska var absolut inte säkert från början. När frågan för första gången togs upp i stadsfullmäktige, fanns det tre stycken förslag av arkitekterna Ernst Torulf, Ernst Krüger och Otto Dymling. Faktum var att Torulfs förslag, det som sedermera byggdes, var det dyraste. Det uppgick till en summa av 1.076.460 kr, vilket idag motsvarar 39.100.339 kr. Att det slutligen blev den byggnaden vi har idag, var inte alls en självklarhet. Ärendet om skolbyggnaden gick igenom många olika kommunala instanser i flera år, innan det slutligen beslutades hur frågan om Läroverkets byggnad skulle lösas.

En modern och vacker byggnad

Huset som man byggde var både vackert, tidsenligt och praktiskt. Tomten som man byggde på beskrivs av arkitekten själv som ”mycket kuperad”, och detta anpassade han byggnaden efter. Jag besparar er att läsa om vilka våningar som finns och så vidare, då ni förmodligen har ganska bra koll på detta. Byggnadstekniken är dock, trots att byggnaden utvändigt ser mycket gammal ut, väldigt modern för sin tid. Grunden till huset är byggd av betong och västkustgranit, och resten av huset är praktiskt taget byggt av tegel. Faktiskt allt, även bärande bjälkar och väggar är rakt igenom tegel. Men man använde även flera moderna inslag. Ventilationssystemet var för sin tid toppmodernt och byggt på så sätt, att man lätt kunde spola ur det med vatten om det blev för skitigt, och ett mycket snillrikt system med egna värmepumpar installerades. Man använde även i stor utsträckning betong till källardelarna, och byggnaden är till stor del isolerad med konstgjord asfalt, ett för tiden mycket modernt material.

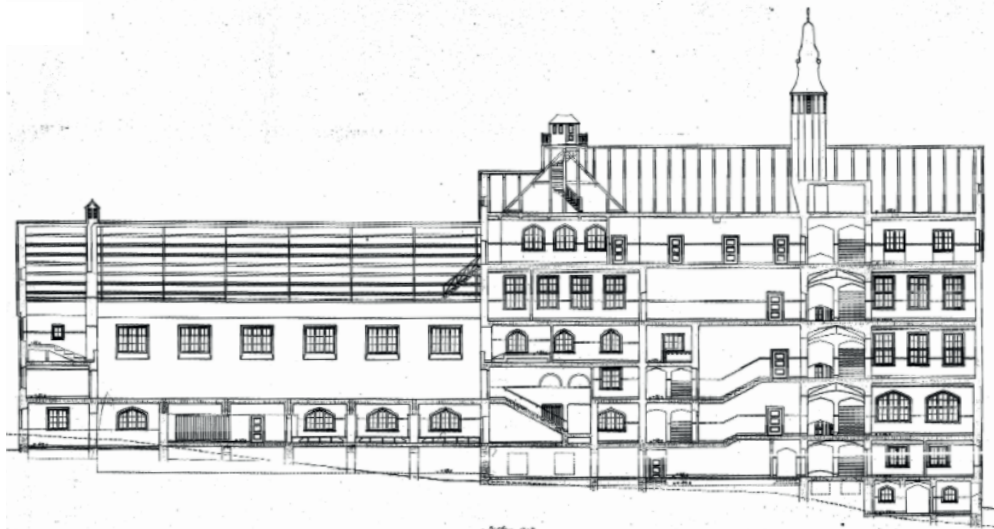
Hvitfeldtskas murar

De murar som omgärdar skolan är idag en tydlig symbol för byggnaden. Just att marken runt skolan är omgiven av murar har mycket att göra med den branta terrängen. Man fick spränga bort väldigt mycket sten, och det är den stenen som murarna är byggda av. Murarna är byggda direkt på berget och är sammanfogade med nitar och kalkbruk.

Invigningen

Den 30 april 1919 klockan 13:30 invigdes högtidligt det nya Latinläroverkets byggnader, det som vi idag känner som Hvitfeldtska Gymnasiet, och som har tjänat som en utomordentlig skolbyggnad för många elever sedan dess.

Alexander Wikhall, gymnast på Hvitfeldtska

Ritning av Västra flygeln av Ernst Torulf, som visar genomskärning av det västra trapphuset och idrottshallen. Ritat 1915

Förseningar – vanliga även förr

Förseningar och andra komplikationer är något som vi idag är vana vid när det byggs på Hvitfeldtska: saker och ting tar längre tid än beräknat. Faktum är att detta inte är något unikt för nutiden, utan byggandet av huset tog både längre tid och blev dyrare än planerat. Detta berodde främst på att Första världskriget hade brutit ut, och detta ledde till att såväl arbetskraft som material blev dyrare. Byggnaden planerades att bli färdig år 1917 och skulle inte kosta mer än ungefär en miljon kronor, men den blev inte färdig förrän 1919 - och hade då kostat 1.528.545 kr och 46 öre, vilket idag motsvarar 55 521 474 kr.

Källor:

Bidrag till Latinläroverkets Historia av Rudolf Röding. Tryckt 1919 av Elanders Boktryckeri Aktiebolag.

Hvitfeldtska Högre Allmänna Läroverks Arkiv, Riksarkivet i Göteborg.

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2016

Styrelse

Jan Håkansson, *ordförande*,
Joar Svanvik, *vice ordförande, klubbmästare*
Carl Eric Blomqvist, *kassör*
Ulf G H Malmsten, *sekreterare*
Bo Eneroth, *Årsbokens redaktör*
Hans Herlitz, *arkivarie*
UllaMaria Nordström Holm, *tf ansv. med. registret*
Moa Möller, *ansvarig hemsida*
Aiysha Varraich, *till förfogande*
Tomas Albrektsson, *till förfogande*

Suppleanter

Ylva Olaison, *till förfogande*
My Adra, *till förfogande*
Eva Thalén, *till förfogande*
Tim Gustafsson, *till förfogande*
Arne Ruth, *till förfogande*
Salman Varraich, *till förfogande*

Självskrivna ledamöter

Mikael O Karlsson, *gymnasieenhetschef*
Peter Larsson, *rektor*
Frida Weinitz, *elevkårens representant*

Revisorer

Hans Tarring, Klas Borssén och
Arne B Johnson, *suppleant*

Valkommitté

Folke Hjalmer, *sammankallande*,
Flemming Sinclair och Jonatan Adolfsson

Medlemsantal Mot slutet av 2016 var antalet medlemmar 484, varav 17 ständiga och fem hedersledamöter. Därtill kommer omkring 430 medlemmar i Facebook-gruppen *Gamla Hvitfeldtare*.

Medlemsavgift Efter förslag beslöt årsmötet höja avgiften till 300 kr år 2017. För yngre (upp till 26 år) aktiv student 100, och gymnasist fram till ett år efter studentexamen (motsv) 50 kr.

Ekonomi Hänvisas till särskild redogörelse.

Årsboken Årsbok 2016 presenterades 7 december 2016 vid release-party med tjugotalet deltagare i skolasal. God stämning. Finstämd jazz framfördes av gamla hvitfeldtarna Gilbert Holmström, tensorsax och Rolf Jademark, gitarr. Redaktionen bestod av Bo Eneroth (redaktör), Sven Tesch-Hallström (redigering och grafisk form). Övriga medarbetare var Claes Trefil, Ulf Malmsten, Klas Borssén och Tomas Svensson.

Styrelsesammanträden Styrelsen har under 2016 haft fem protokollförda möten, tre under våren och två under hösten.

Föreningsmöten Tre föreningsmöten hölls under 2016: **VÅRMÖTET** aavhölls torsdagen 10 mars 2016 med 65 deltagare. **Negar Zarassi**, student 2003, berättade *Vad som hände på skolresan till Paris, och hur det kom sig att hon gick från NA3 till sångstudier*. Vi fick även lyssna till skön sång. **ÅRSMÖTET** ägde rum torsdagen 12 maj 2016 med 75 medlemmar. Då inbjudne kåsören **Roy Andersson** fått förhinder i sista stund, berättade ordföranden **Jan Håkansson**, student 1961, om studentårets parisiska eskapader, senare återberättade i Årsboken. **HÖSTMÖTET** skedde torsdagen 10 november 2016 med 45 medlemmar. Då Bamba reparerades, höll vi mötet å Restaurang Wijkanders, Chalmers Vasa-område. **Tomas Arvidsson**, student 1960, kåserade över *Enkel- Dubbel- och Trippelstötter*. Tomas är bäst känd för sina böcker om Bertilsson, studierektor i Kalmar.

Elevstipendium Delades ut i Vasakyrkan vid läsårets avslutning, juni 2016, till **Albin Nilsson, MU2CD**. "En enastående talang och personlighet som deltar i mångskiftande musikaliska sammanhang med öppenhet och koncentration." **Klass E2EF** "För en sammanhållning och omtanke om varandra utöver det vanliga, och för att klassen såväl i klassrummet som övrig tid på ett helt naturligt sätt värnar allas rätt att vara med i olika sammanhang."

Skrivartipendium Delades ut i Vasakyrkan vid höstterminens avslutning, december 2016, till **Sofia Nordqvist N3CD** för "Vetenskaplig text med skärpa och klarhet, liksom litteraturanlys med elegans och språklig exakthet".

Hvitfeldtska-dagen Ägde rum torsdagen 30 april 2016. Trevlig och glad samvaro rådde vid vår traditionella utställning, som drog mycket folk, däribland många intresserade elever.

Gåvor Styrelsen tackar varmt alla välvilliga givare av bidrag till elevstipendiefonden och tryckning av årsboken.

Övrigt Vi fortsätter arbeta med hemsida, medlemsregister och rekrytering av nya kamrater. Det är mycket an-geläget få in fler e-post-adresser, så att kostnader för utskick till medlemmarna kan minskas.

Styrelsen för
Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare.

Jan Håkansson Ulf G H Malmsten
Ordförande Sekreterare

Protokoll vid årsmötet

9 maj 2017

Årsmötet hölls i Hvitfeldtska Gymnasiets Bamba, tisdagen 9 maj 2017, klockan 18.30-19.30.

§1 Öppnande

Ordföranden *Jan Håkansson* välkomnade de 100-talet närvarande och förklarade årsmötet öppnat.

§2 Protokolljustering

Hans Torring och *Ulf Hanning* utsågs att jämte ordföranden justera dagens protokoll.

§3 Val av mötets ordförande

Jan Håkansson utsågs att leda dagens förhandlingar.

§4 Val av mötets sekreterare

Till mötets sekreterare valdes *Ulf G H Malmsten*.

§5 Dagordningen

Den utdelade dagordningen fastställdes.

§6 Årsmötets behöriga utlysande

Årsmötet befanns vara i laga ordning utlyst.

§7 Styrelsens verksamhetsberättelse

Årsmötet beslöt att med gillande och godkännande lägga den till handlingarna.

§8 Ekonomisk berättelse (bilaga)

Kassören, *Carl Eric Blomqvist*, föredrog ordföranden 2016 års ekonomiska berättelse, vilken med godkännande och gillande lades till handlingarna.

§9 Revisionsberättelse och beslut om ansvarsfrihet för styrelsen (bilaga)

Föreningens revisor, *Hans Torring*, föredrog revisionsberättelsen. På revisorernas förslag beslöt årsmötet fastställa resultat- och balansräkningen samt bevilja styrelsen ansvarsfrihet för år 2014.

§10 Fastställande av budget inkl årsavgift, f n 300 kr.

Årsmötet beslöt på styrelsens förslag fastställa årsavgiften om 300 kronor. Yngre aktiv student (< 26 år) betalar 100, och gymnast fram till ett år efter studentexamen (mot-svarande) 50 kronor.

§11 Val av föreningens ordförande

Valkommitténs *Fleming Sinclair* föreslog omval av *Jan Håkansson* till föreningens ordförande. Årsmötet beslöt enligt förslaget.

§12 Val av styrelsens ledamöter och suppleanter.

Valkommittén föreslog till ordinarie ledamöter, omval av: *Moa Möller*, *Carl Eric Blomqvist*, *Tomas Albrektsson* Kamratföreningen gamla Hvitfeldtare *Bo Eneroth*, *Hans Herlitz*, *Joar Svanvik*, *Ulf Malmsten* nyval av: *Clas Jernström*, *Sal-*

man Varraich (tidigare suppleant) till suppleanter, **omval av:** *Tim Gustafsson*, *Arne Ruth* **nyval av:** *Aiysba Varraich* (tidigare ordinarie) *Tore Hamnegård*. Årsmötet beslöt välja dessa till Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtares styrelse. Enligt Föreningens stadgar är följande självskrivna ledamöter, *Mikael O Karlsson*, rektor och gymnasieenhetschef, *Peter Larsson*, rektor, *Alexander Wikhall*, representant för Skolans Elevkår. Föreningens ordförande *Jan Håkansson* och Valkommitténs *Fleming Sinclair* tackade varmt *Ulla-Maria Nordström Holm*, *My Adra*, *Ylva Olaison* och *Eva Thalén* för deras engagemang i styrelsen. De nyvalda presenterades och välkomnades.

§13 Revisorer

Årsmötet beslöt på valkommitténs förslag välja om *Hans Torring* och *Klas Borssén* till revisorer.

§14 Val av valkommitté

På Styrelsens förslag beslöt Årsmötet välja om *Folke Hjalmer* (sammankallande), *Flemming Sinclair* och *Jonatan Adolfson* till valkommitté.

§15 Hedersledamot

På styrelsens förslag beslöt Årsmötet att till Hedersledamot kalla och utnämna *Gilbert Holmström*. *Gilbert* började Hvitfeldtska, i realskolan, 1947. Deltog under ledning av musikdirektör *Torsten "Flottis" Holmsten* i kören med uppförande av Jubileumskantaten 1947. Efter studentexamen 1955 fortsatte *Gilbert* att vid många tillfällen glädja föreningen och skolan med sin musik. *Gilbert* mottog sitt diplom under jubel och ovationer.

§16 Övrigt

Göran Lagerholm, student 1957, informerade om Kamratföreningen *Gamla Latinare* i Stockholm. Upplystes, att det i höst blir 100 år sedan skolbyggnaden började uppföras. Skolan blir 370, och föreningen 70. Det är av stor vikt, att föreningen får fler aktiva medlemmar, vilka också meddelar sina e-post-adresser. Uppgift för oss alla, genom personliga kontakter och sociala media. Föreningen har nu drygt 485 medlemmar, Facebook-gruppen Gamla Hvitfeldtare 435.

§17 Mötet avslutas

Då intet mer förekom, avslutade Ordföranden *Jan Håkansson* årsmötet 2017 samt uttalade sina önskningsar om välgång och god sommar till alla.

Vid protokollet *Ulf G H Malmsten*, sekreterare

Justeras *Jan Håkansson*, ordförande, *Hans Torring*, justeringsman, *Ulf Hanning*, justeringsman

Kamratföreningen Gamla Hvitfeldtare

Rektorsgatan 2 · 411 33 Göteborg · Vxl. 031 - 367 06 00 · Tel. svar 031 - 367 06 35

Hemsida: www.gamlahvitfeldtare.se Skolans hemsida: www.goteborg.se/hvitfeldtska

Föreningens adress: gamlahvitfeldtare@gmail.com

STYRELSEN

Ordförande

F. Studierektor Jan Håkansson (student 1961)
Gyllenkrooksgatan 3, 412 82 GÖTEBORG
Tel. 031 - 724 50 51 Mob. 0705 - 74 01 23
janhakansson@hotmail.com

Vice ordförande / Klubbmästare

Professor Bo Joar Svanvik (student 1962)
Carlandersplatsen 1, 412 55 GÖTEBORG
Tel. 031 - 16 50 18 joar.svanvik@gu.se

Årsboksredaktör

Civilekonom Bo Eneroth (student 1964)
Stationsterrassen 16, 296 36 BÅSTAD
Tel. 0708-13 69 99 bo.eneroth@gmail.com

Kassör

Rektor Carl-Eric Blomqvist (student 1959)
Karsegårdsvägen 39, 439 31 ONSALA
Tel. 0300 - 602 20, Mob. 0708 - 78 35 49
carl_eric_bloomqvist@hotmail.com

Sekreterare / Biträdande klubbmästare

Dr Ulf G H Malmsten (student 1966)
Lövviksvägen 21, 436 55 HOVÅS
Tel. 031 - 28 37 54 Mob. 0708 - 63 32 38
ulf.malmsten@gmail.com

Arkivarie

Adj professor Hans Herlitz (student 1965)
Karlfeldtskatan 6, 412 68 GÖTEBORG
Tel. 0760 - 09 35 47 hans.herlitz@medic.gu.se

Rektor

Peter Larsson (student 1988)
Hvitfeldtska Gymnasiet, 411 33 GÖTEBORG
Tel. 031-367 06 08 Mob. 0709-10 46 05
peter.larsson@educ.goteborg.se

Gymnasieskolenhetschef

Mikael O Karlsson (student 1976 i Lycksele)
Hvitfeldtska Gymnasiet, 411 33 GÖTEBORG
Tel. 031-367 07 01 Mob. 0706-17 14 18
mikael.o.karlsson@educ.goteborg.se

Ansvarig för medlemsregistret

Civ. ing. Clas Jernström (student 1964)
Gjutegården 117, 436 45 ASKIM
Tel. 031-28 87 23 Mob. 0705-59 81 58
clas.jernstroem@telia.com

Ansvarig hemsida

Bitr Jurist Moa Möller (student 2009)
Landalagången 10, 411 30 GÖTEBORG
Tel. 0703 - 32 34 35
moa.viktoria.moller@gmail.com

Övriga ledamöter och suppleanter

Stud Salman Varraich (student 2009)
Mor Annas Väg 6, 43892 HÄRRYDA
Tel. 0301 - 305 16 Mob. 0737 - 76 01 50
salman.varraich@gmail.com

Professor Tomas Albrektsson, (student 1965)
Kämpegatan 11, 431 39 MÖLNDAL
Tel. 031-16 68 20 Mob. 0705-91 66 07
tomas.albrektsson@biomaterials.gu.se

Doktorand Aiysha Varraich (student 2003)
Mor Annas Väg 6, 438 92 HÄRRYDA
Tel. 0762-01 93 26 aiyshav@gmail.com

Stud Tim Gustafsson (student 2012)
Åkerrensgatan 11, 416 53 GÖTEBORG
Tel. 0733-10 97 71 tim.gson@gmail.com

Dr Arne Ruth (student 1964)
Tomtebogatan 45A, 11338 STOCKHOLM
Tel. 0293 - 401 59 Mob. 0704 - 90 94 64
arne@ordalag.com

Pol Mag Tore Hamnegård (student 1964)
Salstavägen 1, 191 35 SOLLENTUNA
Tel. 0709-67 62 07 tore@hamnegard.se

Stud Alexander Wikhall
Loo Lerbäcken 872, 441 75 ALINGSÅS
Tel. 0767-76 48 84 alewik0917@skola.goteborg.se

REVISORERNA

Revisor

Civilingenjör Hans Torring (student 1959)
Doktor Lindhs Gata 4, 413 25 GÖTEBORG
Tel. 031-29 82 87 Mob. 0705-31 50 91,
Lantställe 0303-531 88, hanstopping@drlindh.se

Revisor

Konsult Klas Borssén (realexamen 1961)
Lunnefågelgången 17, 426 69 V. FRÖLUNDA
Tel. 031-29 03 25, klas.borssen@comhem.se

Revisorssuppleant

Arne B Johnson (student 1958)
Borraregatan 5, 412 79 GÖTEBORG
Tel. 031-82 71 63, arne.b.johnson@gmail.com

ÅRSBOKSREDAKTIONEN

Årsboksredaktör

Bo Eneroth (student 1964) *se styrelsen*

Redaktör, Varia

Dr Ulf G H Malmsten (student 1966) *se styrelsen*

Redaktör, Redigering och korrektur

Claes Trefil (student 1958)

Redaktör, Logistik

Klas Borssén (realen 1961) *se revisorerna*

VALKOMMITTÉN

Sammankallande

Tekn lic Folke Hjalmers (student 1959)
Nilssonsberg 26, 411 43 GÖTEBORG
Tel. 031-84 28 33, 031-772 41 35
Mob. 0705-91 56 02
folke.hjalmers@cit.chalmers.se

Tandläkare Flemming Sinclair (student 1962)
Pärt-Antons gata 140, 426 79 V. FRÖLUNDA
Tel. 031-29 82 96
flemming_sinclair@hotmail.com

Jur stud Jonatan Adolfsson (student 2009)
Kobbarnas väg 20B, 416 64 GÖTEBORG
Tel. 0762-23 19 99 jonatan.adolfsson@gmail.com

ORDFÖRANDE SEDAN FÖRENINGENS START

Elis Malmeström	1947	† 1977
Bengt J Lindberg	1952	† 1975
Urban Ohlander	1958	† 1992
Ebbe Hagard	1962	† 2008
Lars Himmelmann	1982	
Bengt Olof Bengtsson	1988	† 2012
Hans Josefson	1998	
Jan Bengtsson	2015	

HEDERSLEDAMÖTER

Lars Himmelmann	1988
Folke Wiesel	1988
Göran Behre	1992
Märta Wiesel	2008
Christer Holmström	2011
Gilbert Holmström	2017

Tidigare avlidna hedersledamöter

Elis Malmeström	1952	† 1977
Sven Emanuel Ohlon	1953	† 1973
Bengt J Lindberg	1958	† 1975
Urban Ohlander	1962	† 1992
Gunnar Dellborg	1965	† 1990
Torsten Wassén	1967	† 1974
Erik Sundberg	1970	† 1981
Tage Wikström	1973	† 1987
Leif Possenius	1978	† 2006
Sven Colliander	1978	† 1979
Arne Börjesson	1980	† 1988
Ebbe Hagard	1982	† 2008
Folke Dahlberg	1988	† 1995
Björn Hultgren	1990	† 1992
Sven Åhman	1992	† 1993
Kristian von Sydow	1995	† 2008
Arne Eklund	1997	† 1999
Bengt Olof Bengtsson	1998	† 2012
Bengt Åberg	1998	† 2009
Erik Ljungman	1998	† 2013
Gunnar Olsson	1999	† 2005

Amanda och Theodor möter Jan Eliasson

Jan Eliasson, tidigare Vice generalsekreterare för FN, svensk diplomat och alumn från Hvitfeldtska, av många ansedd som en av Sveriges riktiga höjddare. Vi möter mannen bakom fasaden på Hotell Eggers i centrala Göteborg för en kortare intervju, där vi kommer in på frågor rörande tiden på Hvitfeldtska, karriären och synen på framtiden.

AMANDA C. ÖBERG & THEODOR H. BERÉNYI

VI STÅR OCH väntar i lobbyn på Radisson Blue i samband med att dagens hotellgäster avslutar frukosten. Efter kort väntan möter vi mannen för dagen, Jan Eliasson, tidigare Vice generalsekreterare för FN. Från första anblick slås vi av Jans utstrålning och pondus med vilka han förmedlar lugn och harmoni. Med ett brett leende och ett robust handslag hälsar han artigt på oss alla.

Väl på plats på Hotel Eggers slår vi oss ner i den något undanskymda lobbyn med fönster som vetter ut mot Centralstationen. Rummet i fråga är högt i tak, traditionellt inrett och med en öppen spis; överlag är stilen gammaldags och går på många sätt att återfinna på dagens Hvitfeldtska. Medan kamerateamet riggar kameran passar vi på att studera Jan för ett ögonblick.

Amanda Cederqvist Öberg

“Mitt första intryck av Jan Eliasson var vilken otroligt snäll människa han är. Han var väldigt nogga med att hälsa på oss alla, prata med oss och ställa frågor om oss: vad vi gör, vilket program vi går och vad som fick oss att vilja träffa honom.”

Theodor Hult Berényi

“Pondusen och auktoriteten Jan utstrålar är slående, men han sprider samtidigt ett lugn och inger förtroende.”

Bakgrund - första studenten i familjen

Vi inleder intervjun med att prata om tiden före politiken, före kändisskapet. Jan berättar om uppväxten, om hur han växte upp i Källtorp i Göteborg i en familj där bägge föräldrarna var arbetare utan högre utbildning. Redan som liten fick Jan följa med sina föräldrar och erfara både demonstrationståg och folkrörelser av olika slag, något som troligen påverkade Jans tidiga beslut att sympatisera med socialdemokratin och Socialdemokraterna, men partiaktiv blev han inte förrän många år senare. Redan från skolstarten tyckte Jan om skolan, och i mitten av tonåren blev han antagen till Hvitfeldtska, där han valde att studera på latinlinjen, som det hette på den tiden, vilket innefattade mycket språk och humaniora. Under tiden på Hvitfeldtska fann Jan sitt intresse för språk, något han har burit med sig sen dess och som han själv anser har varit en viktig framgångsfaktor under hans långa karriär som internationell diplomat. Under sina år på Hvitfeldtska beslutade sig Jan för att ta ett utbytesår; valet föll på Indiana i Amerika. Efter ett år återvände han till Sverige för att slutföra sina studier på Hvitfeldtska och blev därmed familjen Eliassons första student någonsin.

Efter studierna på Hvitfeldtska beslutade sig Jan för att gå med i den svenska flottan, där han genomgick reservofficersutbildning, innan han bestämde sig för att återuppta sina studier. 1962-1965 studerade Jan vid Handelshögskolan i Göteborg och tog 1965 sin ekonomexamen. Samma år började Jan arbeta vid Utrikesdepartementet, och det var här hans politiska karriär hade sin början.

Medlare från början, var grundar sig karriärvalet?

När vi ställer frågan om hur Jan blev medlare och var hans karriärval grundar sig berättar han att detta intresse väcktes redan under hans tid på Hvitfeldtska. När han var på utbytesår satt han på en buss full med människor från alla möjliga länder; när en konflikt mellan två per-

soner från olika länder bröt ut gick Jan in som medlare och hjälpte till att lösa konflikten. Någon sa då till honom att han borde jobba med just detta för FN, och på så vis började han tänka i dessa banor. När han berättar om detta kan man inte bli annat än imponerad över hur han, vid så ung ålder, kan göra något sådant. Då var han i samma ålder som vi är i nu, och redan då hade han börjat med det som skulle bli hans kall, något han verkligen var född till att göra och det är riktigt imponerande.

Nycklar till framgång

Vi frågar Jan vad han själv anser har varit nycklarna till hans framgång inom diplomatin. "Total ärlighet", svarar han då och ler. Han menar att nycklarna är många och av olika vikt, men att ärlighet troligen har varit en av de viktigaste. När Jan var liten sade hans mor: "Jan, om du aldrig talar osanning kommer du inte behöva hålla reda på vad du sagt till vem." Detta är något som Jan har burit med sig sen dess. I sin karriär som medlare hamnade han ofta i situationer, där han tvingades medla mellan olika parter i stora konflikter och där hans förmåga att ingjuta förtroende hos de olika parterna var direkt avgörande för utgången av förhandlingarna. Jan trycker på vikten av att aldrig ljuga, inte ens om små obetydliga saker, då det räcker med en enda påkommen lögn för att hela konceptet av förtroende ska fallera.

Jan nämner även "vikten av ordet", som han själv kallar det. Språket, både i tal och i skrift, är vitalt för att nå fram med budskap och information till andra människor på ett smidigt och effektivt sätt. Jan talar själv flytande svenska, engelska, tyska och franska, något han anser har underlättat hans arbete avsevärt, i hög grad på grund av att människor i allmänhet har större tendens att ta till sig information

om den presenteras på deras eget språk. När vi pratar om just språk, vilket är något som ligger Jan nära om hjärtat, delar han några minnen från sin tid på Hvitfeldtska, bland annat historier om det ständiga tragglandet av glosor och stavning, något som då kanske inte var lika uppskattat som han definitivt finner det idag.

Det är med ett stort leende som Jan berättar om sin tid på Hvitfeldtska, som på den tiden hette Hvitfeldtska högre allmänna läroverket.

Amanda Cederqvist Öberg

"Det är otroligt mäktigt att sitta och lyssna på hur Jan berättar om att Hvitfeldtska spelat så stor roll i hans liv och att det är just Hvitfeldtska vi går på just nu."

Vad har vi att förvänta oss av framtiden?

Vi avslutar intervjun med att prata om framtiden. För första gången på lång tid ser världens framtid oviss ut, menar Jan. Konflikter och osäkerhet har spritt sig över i stort sett hela jordklotet, och i dagsläget har vi svårt att finna lösningar. Men trots tråkigheterna runt omkring oss är Jan optimistisk inför framtiden. Han menar att vi nu rör oss in i något av en ny era, där ensamvargen inte längre är konkurrenskraftig och där samarbete blir viktigare än någonsin tidigare. Konsten att kunna ta hjälp av varandra och tillsammans vara starka kommer att vara ovärderligt i framtiden.

Jan trycker även på vikten av grundvärderingar i samhället: Vad står vi för? Vad är rätt? Vad är fel? Att ta ställning är viktigt, det gäller att agera för att undvika passivitet. Jan menar att det är vi, den yngre generationen, som måste lära oss att agera, det är vi som kommer att forma framtiden, det är vi som kommer att skapa samhället där våra barn ska växa upp.

Slutligen vill vi, Theodor Hult Berényi, elev på Hvitfeldtska och Amanda Cederqvist Öberg, elev på Hvitfeldtska, rikta ett stort tack till Jan för hans deltagande i intervjun, det var ett nöje. Tack!

Klassresenärer biter den hand som fött dem

CHRISTER HEDIN

SVERIGE HADE FRAM till 1960-talet två parallella skolsystem. Denna rest av det gamla klassamhället försökte regeringarna råda bot på ända från 1920-talet. Skolan vidmakthöll klassklyftor. Många gick inte i skolan för att bli något, utan för att de redan var något. De som skulle ta realexamen eller studentexamen lämnade folkskolan – om de över huvud taget gått där – efter några år för att gå över till läroverken. Efter studier där kunde de i allmänhet – direkt eller efter vidare studier – komma in på utbildningar som gav dem en plats i samhällets övre medelklass eller överklass. Redan skolan sorterade medborgarna och bidrog till att segregeringen bestod.

Omfattande forskning visade att detta var skadligt för samhället på olika sätt. Det minskade solidariteten mellan olika samhällsklasser, eller gjorde åtminstone inte att den förbättrades. Det bidrog också till att stora begåvningar, som kunde ha gjort lysande insatser i högre samhällsklasser, exempelvis som forskare i industrins eller medicinens tjänst, aldrig fick möjlighet att utveckla sina anlag eftersom de, eller deras föräldrar, aldrig skulle komma på tanken att sända dem till högre utbildning. Ett resultat av reformviljan gjorde att grundskolan infördes under 1960-talet.

Läroverken var öppna för alla. Det fanns – och finns – internatläroverk med höga avgifter, som befolkades av kungligheter och andra i högre samhällsskikt, men till de vanliga läroverken hade alla tillträde. Det fanns länge en terminsavgift, men den var behovsprövad, och det underlättade för mindre bemedlade att söka till läroverk för att på så sätt växla in på en studiebana som ledde till välbetalda yrken och högt ansedda positioner i samhället. Det handlade dock mycket om attityd och tradi-

tion. Familjer i lägre samhällsklasser tog för givet att högre studier var förbehållna högre samhällsklasser.

Längtan efter studier

Det fanns undantag. Debatten skapade ett medvetande om att systemet var orättvist – i hela samhället. Många i lägre samhällsklasser kände på sig att de hade kunnat komma längre i livet om de hade fått studera. De visste att det hade varit svårt att ordna, om de hade vuxit upp på landsbygden. Där det fanns en folkskola, men det var långt till stadens läroverk och dyrt att bo där inackorderad. I staden som de flyttat till för att få arbete fanns inte sådana hinder. De ville ta revansch för sina uteblivna studier genom att ge sina barn bättre möjligheter. De talade tidigt med barnen om hur mycket de längtat efter att få studera och vilken lycka det var att leva så att barnen kunde få gå i skola – och inte bara folkskola utan också läroverk.

Detta skapade en motivation för skolan som är oersättlig. I dag möter man den i invandrarfamiljer, där föräldrarnas högsta dröm är att barnen skall studera på universitet, medicin eller juridik, för att bli läkare eller advokater. I andra familjer – som tagit möjligheten till studier för given – talar man kanske mer om ungdomar som blivit kändisar genom att delta i dokusåpor. Det bidrar knappast till de ungas insikter om skolans betydelse som grund för studier, arbete och karriär. Det kan vara en del av förklaringen till den svenska skolans kris. Synen i hemmet på skolan som något självklart – eller plågsamt – kan bidra till en attityd hos unga, som inte gynnar deras utbildning.

De föräldrar som insåg skolans betydelse för möjligheten till ett meningsfullt framtida arbetsliv gav sina barn en stor gåva. Men det fanns risker. Om skolan inte motsvarade förväntningarna skulle besvikelsen bli desto större. Olika problem kunde tänkas. Skolan kanske förutsatte att alla fick hjälp med studierna utanför skolan, från välutbildade föräldrar eller dyrbara privat-

lärare. Då skulle det bara vara överklassens barn som klarade sig. Skolan kanske också föraktade och motarbetade elever från lägre samhällsklasser. Eftersom förväntningar har stor betydelse för skolresultat, skulle det medföra att dessa elever klarade sig sämre än andra.

Skolans bidrag

Hur var det då? Fanns det fog för en sådan oro? Hade elever från lägre samhällsklasser samma chans som andra? Gav skolan den undervisning som behövdes, eller måste man få hjälp av andra för att klara kurserna? Min erfarenhet är att skolan lärde ut allt som krävdes för att man skulle förstå vad man behövde kunna, och sedan var det vår egen sak att träna och

plugga för att man skulle bli godkänd. Jag kan inte uttala mig om alla ämnen eller lärare på Hvitfeldtska, men lärarna i matematik och fysik lärde oss allt vi behövde kunna. De krävde att vi gjorde våra läxor och övade så att det satt kvar, men det var en uppgift som vi själva fick ta ansvar för. Det handlade inte om pengar eller välutbildade föräldrar.

Men läxor och övning, är det inte uttryck för en gammaldags syn på kunskap? Är det inte så att verklig kunskap också innefattar kri-

tiskt tänkande och djupare förståelse? Det är en rimlig invändning, men det är en fråga som hör till ett senare stadium av skolans utveckling, och kritiken får riktas mot politikerna på den tiden. Skolan hade en läroplan, som var anpassad till dåtidens åsikter om medborgarnas behov. Den var till stor del inriktad på faktakunskaper, men i alla färdighetsämnena, som matematik, gällde det lika mycket att förstå. Den gamla "kunskapsskolan" har sedan ifrågasatts, men de klarsynta inser att förståelse inte kan ersätta fakta, eftersom det är fakta man skall förstå. Det visar sig också att de klassresenärer som i dag angriper dåtidens skola, klarade sig utmärkt med de kunskaper de fick.

Hur var det med mobbningen av elever från lägre samhällsklasser? Var det bara överklass-sönerna som tillskrevs verkligt människovärde på Hvitfeldtska, under det att andra behandlades som lägre stående varelser, lite i enlighet med gammal rasbiologi? Så har skolans beskrivits i en uppmärksamman självbiografi. Det är en anklagelse som jag aldrig har förstått. I dag har vi betydligt mer av anonyma skrivelser och oberoende rättning, både i skolan och på universitetet. I den gamla skolan visste lärarna vem som hade skrivit ett prov. Var det så att

de rättade orättvist, så att överklass-söner fick högsta poäng och alla rätt medan övriga fick sina svar och lösningar underkända – trots att allt var rätt? Det verkar helt osannolikt att det skulle ha gått till så.

Klassklyftor i skolan?

Var det då så att lärarna under lektionerna gav elever från lägre samhällsklasser gliringar för deras ursprung, så att de kände sig föraktade och mobbade av lärarna, som kanske retade

upp sig ännu mer på att elever från enklare hemförhållanden gjorde bättre ifrån sig än skeppsredarnas söner? Det går inte att utesluta, men en känd klassresenär, berättar att mobbningen i första hand drabbade honom då han cyklade med skolmössan på genom Gårda på väg till skolan. Andra brukade undvika att uppträda i skolmössan om det kunde provocera. Tyvärr fanns det en sådan segregation i vår ungdoms klasssamhälle, och tyvärr finns det motsvarande förhållanden än i dag.

Det är alltså knappast så att skolan i det gamla parallellskolesystemet missgynnade dem som kom från lägre samhällsklasser. De hade en fördel som de kunde vara tacksamma för: ett helhjärtat stöd från hemmet och en stark studiemotivation. Under skoltiden förekom många skrivningar och andra prov som bedömdes efter innehållet, inte efter den skrivandes klassbakgrund. Skolan kan inte sägas ha svikit dessa elever. De fick en gedigen grund för fortsatta studier och en framtida karriär. De behandlades som andra elever i skolan. Detta framgår av att de har lyckats och skaffat sig en position i samhället som gör att de känner sig berättigade att angripa skolan, som ibland anklagas för att ha förtryckt och diskriminerat dem.

Klassresenärer vill framhålla att de lyckats så bra trots skolan, men det finns alla skäl att pröva tanken på att förhållandet är det motsatta. De kanske har lyckats så bra tack vare skolan. Skolan gav dem chansen till fortsatt utbildning och möjlighet att förverkliga sina och föräldrarnas drömmar på olika områden. Det kan inte ha varit annat än hedrande för skolan, att det gått så bra för dem som kom från lägre samhällsklasser och sedan fick "resa" till de högsta. De kan inte ha blivit så misshandlade eller motarbetade i skolan, när de kunde gå ut med betyg och kunskaper som gjorde dem meriterade för en framtida karriär.

Många sveptes med av vänstervindarna

Hur kommer det sig då att klassresenärer inte är mer tacksamma mot föräldrarna och sko-

lan som gav dem dessa möjligheter? Det beror förmodligen på den samhällsutveckling som år 1968 gjorde det angeläget att välja mellan höger och vänster. Inget annat accepterades: den som inte valde vänster tillhörde de borgerliga förtryckarna. Skolan tillhörde det gamla borgarsamhället. Det finns undersökningar av det som kallas "läroverksnazismen". Vissa lärare på läroverken sympatiserade med nazismen under 1930-talet, men frågan är om detta märktes även under 1950-talet. Det är möjligt att de flesta lärare röstade borgerligt. Kanske har klassresenärerna plågats av detta och upplevt skolan som ett redskap i överklassens tjänst.

Vi som gick på Hvitfeldtska under 1950-talet var i allmänhet inte särskilt politiskt medvetna. Det återspeglade situationen i samhället. Det är sant att samhällskunskap och politisk orientering inte intog någon framträdande plats i skolans historieundervisning, trots att det hette "historia med samhällslära". Det fanns föreningar för olika intressen och det fanns politiska ungdomsgrupper, men engagemanget och polariseringen var inte framträdande.

Några av dem som tog studenten på femtio-talet var aktiva i samhället, när de sköljdes med av vänstervågen under sextio-talet och väcktes till medvetande om livets och världens orättvisor. De fylldes tydligen av skuld-känslor för sin tidigare aningslöshet och såg tillbaka på ungdomstiden med en känsla av skuld och skam för den tidigare bristen på engagemang. De sökte förklaringar, som lätt kunde utvecklas till ursäkter. De ville ogärna se sitt eget ansvar, utan frestades att vältra över det på andra, personer och institutioner som hade haft del i deras uppfostran. Alla självbiografier innehåller ursäkter och bortförklaringar. Det är naturligt men olyckligt, när enskilda personer utpekas och tillskrivs enfaldighet eller ondska på ett sätt som bara skall bidra till att självbiografins författare skall framstå som felfri och fullkomlig.

Skolan, den ständiga syndaboken

Skolan blev en självklar syndabock. Alla har under ungdomen upplevt skolans makt och inflytande. Den satte gränser för friheten att använda tiden som man själv ville och ställde krav på prestationer, som ansågs bidra till den intellektuella utvecklingen och möjligheten att senare i livet med större frihet kunna välja livsuppgifter, som motsvarade personliga intressen och förutsättningar. Tvånget hade till uppgift att bana väg för en större och viktigare frihet. Det är lätt att minnas tvånget från skoltiden och glömma värdet av den frihet som skapades. Det är frestande att konstruera en bild av utvecklingen som innebär att man ger sig själv äran av allt som gått bra, men glömmar vilka byggstenar som bildat grunden för framgången.

Det finns alltså mycket som kan ha bidragit till att några som lyckats bra i livet använder sin framgång och uppsatta position i kulturlivet för att håna och nedvärdera skolan. Det uppskattas av dem som delar samma inställning, men förefaller ändå motsägelsefullt. De hade aldrig nått så långt utan skolans bidrag till deras utveckling och utbildning. Det hedrar skolan (!) att de har nått så högt i samhället att de kan gå till angrepp på sin gamla skola. Att den hade fel och brister är det ingen tvekan om, men om den var så skadlig och löjeväckande som den framstår i vissa memoarböcker kan vara svårt att tro.

Det var ändå knappast så att skolan bedrev en systematisk indoktrinering i kapitalistisk marknadsliberalism. Den formen av konservatism fanns hos äldre lärare på samma sätt som hos äldre i allmänhet – och finns ännu i dag bland äldre, även om de sett ljuset i sin ungdom – men det behöver inte innebära ett politiskt ställningstagande. Min erfarenhet av skolan var att man bedömdes efter sina prestationer och att efternamn eller släktskap med skeppsredare aldrig bestämde om en fysikskrivning skulle bli godkänd eller underkänd.

Ett fläckfritt förflutet

Därför uppfattar jag det som feghet och fåfänga att ge skolan skulden för politisk passivitet under 1950-talet. Varför kan man inte erkänna sin egen brist på intresse eller medvetenhet och stå för sin ungdomliga ofullkomlighet – om man nu har den inställningen? De som sedan gjort karriär i kulturlivet och avancerat till höga positioner och det högsta anseende i samhället har väl råd att erkänna ungdomens eventuella försyndelser? Måste de skildra sina liv som om de aldrig någonsin haft några brister, utan låta andra få skulden för det som de nu beklagar eller betraktar som brister?

Angreppet på skolan är dessutom ett angrepp på föräldrarna, som valde skolan och gjorde stora uppoffringar för att deras barn skulle kunna gå där och skaffa sig en utbildning som de själva hade gått miste om i ett äldre system med ännu större klassklyftor. De som kom från sådana hem hade en förutsättning som andra elever kunde sakna: föräldrar som under hela skoltiden motiverade dem för studierna genom att berätta, hur de själva hade längtat efter att få studera och hur svårt det kan vara att inte få tillfredsställa en sådan längtan. Den som inte är tacksam mot skolan måste ändå vara tacksam för sådana föräldrar och kanske börja fundera på, om föräldrarna ändå inte har bidragit med något gott genom att stimulera till studier.

Christer Hedin, född 1939, student på Hvitfeldtska 1957. Religionshistoriker vid Stockholms universitet. Har varit lärare och radiojournalist, bland annat som chef för vetenskapsredaktionen vid Sveriges Radio. Disputerande 1988 i religionshistoria och är docent i livsåskådningsvetenskap.

Varia 2017

Årsbokens Redaktionskommitté

Vilka arbetar med vår Årsbok 2017? Huvudredaktör är Bo E Eneroth. Bland övriga i Redaktionskommittén kan nämnas Jan Håkansson, Gilbert Holmström, Christer Hedin, Claes Trefil, Bertil Steen, Jan Westin, Klas Borssén, Ulf Herrströmer, Sten Wennberg, Fleming Sinclair, Lars Lindquist, Ulf Malmsten m fl bidragande författare. Då och då möts redaktionen å "Jungan", dvs Junggrens Café å Kungsporsavenyn eller "Avenyn", i Göteborg. Så blev det en skön torsdag medio september, då Ulf Herrströmer stolt förevisade och skrev dedikationer i sitt nya scriptum Ur en läkares dagbok. Denna goda bok ger läsaren nya insikter om människan bakom stetoskopet, vilket kan tänkas på varje gång man går till doktorn. Vi höjde sedan gemensam skål i våra kaffekoppar som hyllning till Gilbert Holmström, som två veckor tidigare fyllt jämna år.

Fleming Sinclair och Jan Westin

Claes Trefil och Gilbert Holmström

Nästan hela redaktionskommittén samlad. Övre raden f. v. Fleming Sinclair, Bertil Steen, Bo Eneroth, Ulf Herrströmer, Ulf Malmsten. Nedre raden f. v. Claes Trefil, Gilbert Holmström, Jan Westin, Klas Borssén och Lars Lindquist.

När vi sedan vandrade förbi vår kära skola, sågs förändringens vindars framfart. Den minnesgode läsaren erinrar sig från sitt studium av Årsbok 2016, hur det då såg ut. Bamba reparerades. Nu renoveras skolgården!

Vad skall det då bli framöver? Jo, den stora och asfalterade skolgården, där vi alla sprungit runt och jagat bollar av varierande dimensioner, skall förnyas! Parkeringsplatser blir kvar, men färre. I stället tillkommer gröna ytor, bänkar och plats för aktiviteter. Bilden visar hur skolgården kan se ut.

Vad har mer inträffat vid vår skola?

Skolan har i dag omkring 2100 elever. Ryktet förtäljer, att Hvitfeldtska är ett av de gymnasier i Sverige som har högst söktryck!

Som vi nog blivit vana vid, har flera elever utmärkt sig och gjort utmärkt reklam för vår skola:

- Miranda Carlsson & Emil Ingelsten representerade Sverige i Dublin 2017, Emil erövrade en bronsmedalj i Lingolympiaden 2017.
- Hvitfeldtskas lag kom 2a i skolornas matematiktävling 2017, efter Danderyds Gymnasium och före Malmö Borgarskola.
- Lukas Finnveden förlänades hedersomnämning vid Fysikolympiaden 2017 i Yogyakarta, Indonesien.
- Alexandru Golic belönades med bronsmedalj och Johan Sand gavs hedersomnämning vid biologiolympiaden i Warwick, Storbritannien, 2017
- Peter Schöning erhöll Ingrid och Per Welins pedagogiska pris 2017 för sitt arbete som cellopedagog.
- Elevstipendiater, se nedan.

Bland tidigare elever vid vår skola, vilka rönt stora framgångar, kan nämnas Laleh Pourkarim och Gilbert Holmström. Laleh, student 2001, tilldelades 2016 stipendium ur Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur för att hon "vägled av sin inre kompass, skapar storslagen popmusik

som berör människor över generationernas gränser". Som förut nämnts, firade Gilbert, student 1955, sin (jämna) födelsedag med storslagen och bejublad konsert vid framträdande hos jazzklubben Nefertiti. Han utsågs vid årsmötet 2017 till vår förenings hedersledamot.

Hvitfeldtska är det enda gymnasiet i Sverige som fått utmärkelsen Label France Certifiering. Mer information från <<http://labelfranceducation.fr/etablisements?country=se>>.

Japan

I början av februari 2017 undertecknades avtal om samarbete mellan Hvitfeldtskas chef Mikael O Karlsson och rektor Takashi Abe vid Takikawa-Nishi High School i Hokkaido, Japan. Samarbetet innebär att fyra elever får åka till Takikawa under sommarlovet för att bo i japansk familj och gå i japansk skola en till två veckor. Omkring 120 elever läser japanska vid vår skola, vilket troligen är flest i Sverige.

Rektor Takashi Abe hälsar Mikael O Karlsson välkommen

Hvitfeldtskas framgångar blir uppenbara, om man ser de filmer om vår skola som finns på internet, främst youtube <www.youtube.com>. Man kan skriva Hvitfeldtska i sökfältet. Då finner man många filmer, främst nyare. Vill man nu se filmer från 1960-talet, kan man i sökfältet skriva Hvitfeldtska 1963. Man hittar färgfilm (utan ljud) från Gustaf-Adolfs-marschen. Vänstertrafik! Skolans vardag skildras i svart-vit film, inspelad under lektioner och från skolgården. Varia-författaren känner igen flera klasskamrater! Detta kan säkert fler göra!

Ytterligare framgång för musiklinjen är deras sköna konserter i och utanför skolan. Man får ansvar för Lucia-firandet i Göteborg!

Mot slutet av september besöktes skolan av HKH Prins Daniel. Intresset var stort. Prinsen talade om entreprenörskap och projektet Prins Daniel Fellowship. Detta lanserades 2013 och är långsiktigt samarbete mellan Prins Daniel, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) samt framstående entreprenörer och företagsledare. Det vill också bidra till en mer gynnsam kultur för entreprenörskap och mer tillåtande attityd till risk och misslyckande.

Varia måste innehålla berättelser om några av våra möten:

Tidigt i våras fattade styrelsen det tunga beslutet att ställa in vårmötet i mars. Orsaken var pågående renovering av Bamba (se Årsbok 2016) som ännu inte var färdig. Det bedömdes inte heller vara ekonomiskt möjligt hålla vårmötet å annan lokal.

Hvitfeldtska-dagen avhölls i år, för fjortonde gången, den 27 april. Skolgården och skolan fylldes av förväntansfulla elever och besökare. Gamla Hvitfeldtare hade även i år sin väl besökt utställning i ett av första våningens klassrum. Flera nuvarande och "gamla" elever tog med iver och glädje del av expositionen!

Årsmötet ägde rum tisdag 9 maj, då våren var som skönast i sitt antågande. Efter val av funktionärer kom stämningen på topp, när Gilbert Holmström, student 1955, valdes till vår hedersledamot. Gilbert, mångårig framgångsrik musiker och årsboksskribent, tog med rörelse emot äran och diplomtet. Snart samlades de drygt 120 deltagarna till sedvanligt förnämlig måltid. Göran Lagerholm, student 1957, framförde hälsningar från Gamla Latinare, vår systerförening i Stockholm (se Årsbok 2016). Till kaffet kåserade prof Göran Lundborg (student 1961 i R IV^a, biologisk gren) över Handen och hjärnan, tur och retur. Göran beskrev samspelet mellan hand och hjärna, kreativitet, kultur, lärande, plasticitet och handtransplantationer. Vidare hyllades deltagande jubilarerna ur Ringarna A III³a, L III³, R IV⁴b, och R IV⁴c. Glädjen blev stor, när en av deltagarna framförde bejublad jubileumssång!

Nöjd deltagare, Hans Josefson, gläds åt GA-bakelsen.

Två deltagare: Clas Jernström och Jan Håkansson.

Gilbert Holmström och kvällens kåsör, Göran Lundborg.

Höstmötets kåsör, Joar Svanvik.

Gilbert Holmström tar emot diplommet av ordf Jan Håkansson.

Två jubelstuder:
Bo Lindvall och Leif Alén.

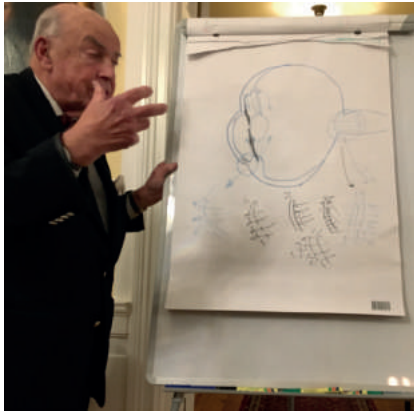
Terminsavslutningen avhölls traditionsenligt i Vasakyrkan, den 8 juni, när försommaren anlät. Vår ordförande, Jan Håkansson, höll elegant tal samt överlämnade diplom och check till de väl förtjänta elevstipendiaterna: Mathilda Hermansson i E2CD och Bengt Gilbert i MU2.

Jan Håkansson håller ett förmanande tal på terminsavslutningen i Vasakyrkan

Höstmötet skedde onsdag 8 november, då hösten redan tågat in. Stämningen var god, då ordföranden välkomnade ett 60-tal deltagare till grytorna med utsökt middag, följt av kaffe med marsipaniserad Gustaf-Adolfbakelse. Prof Joar Svanvik (student 1962 i A IV4 social gren) kåserade inför glädjefyllt auditorium över Kirurgläkarns berättelser, dvs sitt eget händelserika liv som internationellt verksam kirurg, professor och under senare år skeppsläkare bland annat i Antarktis.

Varias författare for till Stockholm och deltog två dagar tidigare, dvs måndag 6 november, i Gamla Latinares Höstmöte. Trettiofyra personer, inklusive elva damer, deltog. Då denna förening är liten, blott 40-talet medlemmar, var procentuella antalet närvarande berömligt högt. Sillsmörgås och ärtsoppa förtärdes med lämpliga fluida och excellenta sånger, varvid stämningen raskt steg. Det serverades kaffe med chokladiserad Gustaf-Adolf-bakelse. Prof emeritus Björn "Nalle" Tengroth(student 1950) berättade briljant om sin aktiva forskning över glaukom som systemsjukdom.

Kvällens talare, Björn "Nalle" Tengroth.

Björn "Nalle" Tengroth och ordf Göran Lagerholm.

Fotograf och redaktör för Varia, Ulf G H Malmsten , student 1966, reallinjens matematiska gren. Senare chalmérist, överläkare, geriater, officer och gentleman

Om några Hvifeldtare som lämnat oss ...

Denna förteckning gör inte anspråk på att vara fullständig

Sven Wickman 7/8 1927-9/7 2016.

Klas-Henry Hökegård 4/5 1936-10/3 2017. Student 1955, Gynekolog.

Sture Bjelkåker 26/5 1944-10/5 2017.

Håkan Gäbel 3/5 1940-8/6 2017. Student 1959. Transplantationskirurg, Kåsör årsmötet 2011.

Håkan Lindqvist 27/2 1929-11/7 2017. Arkitekt.

Björn Clarin 15/12 1936-17/7 2017. Student 1955, Skribent, Kåsör vårmötet 2011.

Stefan Bark 11/6 1930-18/7 2017. Student 1949, Läkare, geriater.

Björn Holmberg 10/10 1939-2/10 2017. Student 1960.

Siv Bejerfors 25/12 1924-26/9 2017. Läs separat artikel.

Einar Lundberg 27/5 1918-6/11 2017. Student 1937, vår äldste medlem.

Deltog vid årsmötet och skrev artikel till årsboken 2016. VDM, kyrkoherde i Gunnarp (Halland).

Om Siv Bejerfors

Tidigare i höstas avled Siv Bejerfors, född 1924. Siv bodde de sista åren av sitt liv på Vegahemmets äldreboende. När jag som nybliven präst skulle leda gudstjänst där var Siv ofta med. Min kollega berättade att Siv var präst, men framförallt hade arbetat med undervisning. Orden från Timotheosbrevet om egenskaper för Herrens tjänare stämde väl in på Siv - "... vänlig mot alla, kunna undervisa och ha tålmod..." (II Tim 2:24). Sannerligen viktiga förmågor i klassrummet!

Det visade sig att vi frånsett att vara ämbetssyskon också hade Hvitfeldtska som gemensam referenspunkt. Siv hade som akademisk grund både teologie licentiatexamen samt filosofie kandidatexamen. Efter att i några år undervisat i kristendomskunskap vid Högre allmänna läroverket i Alingsås fortsatte hon sin lärargärning i Göteborg. Siv undervisade i religionskunskap och filosofi genom sitt lektorat vid Flickläroverket från 1963 till det att skolan några år senare omvandlades till Kjellbergsgymnasiet. Efter dess nedläggning år 1972 placerades Siv vid vår skola och stannade där till sin pension 1989.

Siv var modig. Redan under 50-talet reste hon till Antarktis och fick där uppleva pingvinerna, en fågel som fascinerade henne och som hon tyckte mycket om. Siv var modig och hon var ödmjuk. Hon prästvigdes för Svenska kyrkan år 1965, som en av de första kvinnorna. Hon hade möjlighet till att bli den första några år tidigare, men valde av hänsyn till sin moders råd att betänka den mediala uppmärksamhet som skulle kunna komma att riktas mot familjen. Parallellt med undervisningen under läsåren åtog hon sig prästerliga uppgifter, särskilt om somrarna i Ystad.

Den 6 oktober begravdes Siv i Oscar Fredriks kyrka och på kistan där fanns hennes tygpingvin. Psalmens ord får beskriva hennes tro "Bred dina vida vingar" (Sv. ps 190).

/Christopher Asker, student 2008, prästvigd 2015,
nu vikarierande komminister i Oscar Fredriks församling i Göteborg.

Folk i farten...

"Vi kan ha roligt utan flickor"

Åke Falck var ju också elev på skolan och medlem i Pro Patria.

1908 efter balens på Gamla Latin, samlas gänget för att efterstäda. På den tiden var det förstädning, städning, efterstädning som gällde, om någon undrar.

Kul i simhallen på skolan

En affisch för skoldans på Latin tillverkas.

På väg

Konsten att framställa spiselsvärta

Detta hände sig för mycket länge sedan. Närmare bestämt höstterminen 1950. Platsen var kemisalen högt upp i Hvitfeldtska högre allmänna läroverkets imposanta byggnad. Där bakom katedern i kemisalen stod adjunkten filosofie magister John G. A. Hagen, även kallad Ägget, på grund av sin kala hjässa.

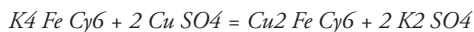
HÅKAN FRÉDEN

FRAMFÖR HONOM PÅ katedern stod två glasbägare. Den ena med en blå och den andra med en gul vätska. Magister Hagen tittade ut över klass 45d, pekade på de två bägarna och sade: "Den blå vätskan är en lösning av kopparsulfat och den gula är en lösning av gult blodlutsalt. Jag kommer nu att hålla kopparsulfatlösningen i bägaren med gult blodlutsalt." Magister Hagen gjorde en paus för att låta sina nyss uttalade ord sjunka in hos eleverna som satt i salen. Därefter fortsatte han: "Vad tror ni kommer att hända?" Återigen gjorde magistern en paus för att stegra spänningen inför den kemiska trollkonst som han strax skulle utföra. Då hördes en röst från andra bänken i kemisalen: "Det blir en brun sörja, magistern." Förvånad och uppenbart irriterad och besviken över att överraskningsmomentet i hans paradnummer i kemikursen så brutalt omintetgjorts, vände sig magister Hagen till gossen på andra bänken och sade: "Hur kan Fredén veta det?" "Därför att jag har gjort samma experiment hemma i mitt laboratorium, magistern", svarade gossen. Utan vidare kommentarer höllde magister Hagen den blå kopparsulfatlösningen i bägaren med den gula lösningen av blodlutsalt, och omedelbart uppstod en rödbrun fällning i bägaren. "Ser ni, pojkar? Det blev alldeles brunt", sade han. Därefter började han rita upp den kemiska reaktionsformeln på svarta tavlan bakom sig. Och här lämnar vi scenen

för detta dramatiska förlopp i magister Hagens pedagogiska karriär, vars höjdpunkt för övrigt blev rektorstjänsten på Östra Real ett antal år efter denna omskakande upplevelse.

Men vad menade gossen med att han hade ett eget laboratorium där hemma? Och varför är rubriken på denna epistel "Konsten att framställa spiselsvärta"? Hur hänger detta ihop?

"Jo, derom kan jag ge besked", sade Fänrik Stål, och så säger också jag. I inledningsstrofen till Fänrik Ståls sägner skriver Runeberg: "Till flydda tider återgår, min tanke än så gerna." Så låt oss gå tillbaka till 1933, detta olycksaliga år. Då utkom nämligen den första upplagan av "Experimentbok för pojkar" av S Nordlander, en klassiker i sin genre. Den gavs ut på Saxon och Lindströms förlag i åtminstone sex upplagor. Den sjätte trycktes 1954. Själv inhandlade jag ett exemplar av den femte upplagan, som kom ut 1947, i Richters bokhandel på Södra Vägen. I denna förträffliga bok kunde man lära sig allt som var värt att veta om tillämpad fysik och kemiska experiment. Eller som författaren uttryckte det i förordet: "Föreliggande arbete utgör en samling beskrivningar av maskiner och experiment, vilka läsaren själv kan tillverka respektive utföra. Som titeln anger är det här fråga om en praktisk bok, varför huvudvikten lagts på verkan, icke på orsak. Teorierna har i de flesta fall lämnats därhän. För inhämtande av teoretiskt vetande hänvisas läsaren till läroböcker i respektive ämnen." Det var alltså denna bok som inspirerade mig till att inrätta ett eget laboratorium hemma i källaren till vårt radhus på Daltorpsgatan. Och det var där jag hade blandat en lösning av kopparsulfat med en lösning av gult blodlutsalt och kunnat iakttaga hur det bildades en brun fällning. Och för att tillfredsställa den vetgirige vill jag här ange formeln för denna reaktion:

Fast den formeln stod inte i boken. Men ni som läser denna kria kunde den naturligtvis, efter-

som ni har gått på Hvitfeldtska högre allmänna läroverket för gossar, och då kan man allt.

Nå, vad kan man lära sig av denna bok, mer än att blanda kopparsulfat med gult blodlutsalt, vilket i sig är en färdighet som man kan ha stor nytta av. En titt i innehållsförteckningen ger en uppfattning om bredden av de kunskaper och färdigheter som boken kan förmedla. Som ett exempel vill jag gärna lyfta fram avsnittet som har rubriken "Framställning av spiselsvärta". I fall någon av läsarna är okunnet om förfaringssättet, återger jag här bokens beskrivning:

"50 gram vatten och 1 gram glycerin blandas. Däri iröres pulvriserad grafit, järnsulfat och bencol i lika delar så att en gröt eller salva erhålles. Blandningen omröres så att den blir alldeles likformig, varefter den får torka något så att den erhåller fastare konsistens. Därefter är spiselsvärta färdig till användning."

Enkelt, eller hur? Kanske inte så användbart på induktionshällar eller hällar av glaskeramik, men man kan ju alltid prova sig fram. Om läsaren eventuellt inte behöver spiselsvärta, så finns i boken så oerhört mycket mer kunskap att inhämta. Här finns till exempel en beskrivning av hur man bygger en influensmaskin och hur man gör experiment med en dylik. Och om man redan har en influensmaskin hemma på sin kammare, så kan man i stället lära sig hur man bygger en svarv, en kinematograf, en skioptikonapparat eller en visselpipa. För den som aspirerar på en karriär inom säkerhetspolisen kan kanske konsten att framställa sympatetiskt (osynligt) bläck vara av intresse. En blivande förläggare eller tidningsredaktör torde ha stor nytta av att kunna tillverka en hektograf. Man kan också lära sig att framställa tvättpulver, skidvalla, julgransbloss och lemnad. Faktum är att det är svårt att komma på något som man i livets olika skeden kan tänkas behöva, som inte finns beskrivet i denna förtäffliga bok.

I boken finns också en utförlig redogörelse för hur man bygger och utrustar ett kemiskt la-

boratorium, ett sådant som jag hade i källaren till vårt radhus på Daltorpsgatan. Av figurerna framgår att det var en hel del som skulle till för att få ett fullt utrustat laboratorium. Allt hade jag inte i mitt laboratorium, men ganska mycket.

Emellertid har jag sparat det bästa till sist. Nämligen framställning av JODKVÄVE. Det är med stor tvekan som jag nu återger detta recept, och ber sålunda läsarna att icke sprida det till ansvarslösa individer och särskilt inte till personer med faiblesse för att skrämra oskyldiga medmänniskor. Efter denna varning vill jag nu berätta hur man framställer jodkväve:

"Ett par små jodfjäll övergutes med ammoniak och lämnas att torka. När det är riktigt torrt exploderar det vid beröring (!) Akta fingrarna och framförallt skräm ej gamla människor!"

Föredömligt enkelt och billigt. Det finns ingen anledning att av kostnadsskäl avstå från att framställa jodkväve. Jag måste tillstå att på den tiden när dessa händelser begav sig var detta mitt absoluta favoritrecept. Att en solig och varm sommardag sprida ut jodkväve på en lämplig stenläggning och sedan avvakta effekten när någon stackars förbipasserande råkade sätta foten på "rätt" ställe... Ja, ni förstår säkert vad jag menar.

Experimentbok för pojkar av S. Nordlander var för mig, vad Wikipedia är för dagens unga generation. Tyvärr är den nu slut på förlaget och någon ny upplaga är inte aktuell.

Håkan Fredén, född 1937. F.d. elev vid Hvitfeldtska läroverket, f.d. odont stud, f.d. med stud, f.d. doktorand i histologi, f.d. docent i histologi, f.d. elev vid Nordisk Hälsovårdshögskolan, f.d. bitr övertandläkare vid Odontologen i Göteborg, f.d. övertandläkare i tandhälsovård i Jämtland, f.d. tandvårdschef i Älvsborg, f.d. folkhälsoansvarig därstädes samt f.d. forskningsledare vid Centrum för hälso- och sjukvårdsanalys i Göteborg. Numera pensionär, Ystadsbo och f.d. göteborgare, men glad ändå.

S. NORDLANDER

Experimentbok för pojkar

SAXON & LINDSTROMS FÖRLAG

...brev från min kvarnsten

Då var det *modernt* eller *dixie* som gällde, ibland Elvis eller Tommy – valen var okomplicerade.

Med tiden blev det mer och mer svårt att välja. Längre fram – och speciellt efter 1968 (Båstad) – blev valet mellan socialism och olika motviktsalternativ alltmer påtagligt. Och så var det kapitalismen som sedan skulle stå vid skampålen – men ju rikare vi i valmanskåren blev, så taggades även kapitalistspöket ned något. Man kunde vara både radikal och kapitalist samtidigt, vänster och miljonär som det utvecklades.

Till slut kom då begreppet ”rasism” som med ens förenklade debatten. Som enväldiga domare inrättade sig de ”politiskt korrekta”, ofta i form av radio och TV, och mer och mer olika sociala medier genom webben. Antingen politiskt korrekt eller rasist, som det kokades ned till. Hur hamnade vi där, egentligen?

Den breda samhällsförändring som i ”demokratisk socialistisk” anda inleddes på 1930-talet skapade välfärdsstaten Sverige. Relationen individ/familj/ samhälle började då förändras i grunden. Barnuppfostran blev inte längre föräldrars och släktens prerogativ. Fast etablerade könsroller började gradvis omprövas. Kyrkans roll minskade och sekulariseringen accelererade, liksom ensamheten och anonymiteten i de växande städerna. Den traditionella generationsgemenskapen i den gamla samhällsordningen bröts gradvis ned av politiska, sociala, ekonomiska och geografiska skäl.

Vår kamratförenings bildande 1947, två år efter andra världskrigets slut, och mellan 50 och 100 miljoner döda – beroende på vem

som bedömer – ägde rum mitt i brytpunkten mellan det gamla och det nya riket. På bilder ser vi noblessen paradera i doktorshattar och medaljer...

Var då den breda, traditionella bildningen på Hvitfeldtska (innan 1968) ett exklusivt överklassfenomen? Hur tänkte de föräldrar ur ”arbetarklassen” som skickade sina söner (senare även döttrar) till Hvitfeldtska? Hur tänkte sönerna själva? Jo, vi har uppmärksammat ”klassresenärer” som fenomen i några av Årsböckerna. Detta mot bakgrund av flera memoarer, som rosat marknaden under senare år med Göteborg som tummelplats.

”Över tid blev förändringen i svensk syn på individuella könsroller, reproduktion, släkten, barnuppfostran och familjebildning snarast ”revolutionär” i ett internationellt perspektiv. Den svenska politiska relationen till omvärlden kom att präglas av närmast helgonförklarad alliansfri ”neutralitet”, ett för självbilden behagligare begrepp än ”opportunist”. U-hjälpen styrdes från dag ett (prop. 1962:100) av starka svenska värderingar och en närmast rörande självsäker naivitet. FN-systemet blev en central plattform att förkunna de för världen i övrigt så nödvändiga svenska lösningarna. ”We Swedes have come here to develop you”, förkunnade en projektchef i Etiopien. En kännetecknande ”Freudian slip”. (Enligt en initierad bedömare.)

Sverige anses ha omfamnat postmodernismen och sekularismen med större entusiasm än

många andra jämförbara nationer. *”Postmodernismen vänder sig ifrån tanken att det finns fasta värden, absoluta sanningar och jagets existens och ställer sig därmed kritisk inför tanken på objektivitet.”* (Wikipedia)

Om vi jämför Sverige av idag med landet på 60-talet (som vissa fortfarande minns), vilka trender, vilken förändring kan vi då se? Vi har ett samhälle med större klyftor och en ”högst märklig” förmogenhetsbildning, som sker såväl inom politikens och fackets kadrer som inom näringslivet.

Vi har ca 500 olika myndigheter (478 st. 2006 enl. Statskontoret) på plats – och ändå fler nationella kriser än någonsin. Se bara på polis – och domstols-väsentet samt äldreården, hur dessa krisar!

Hur är det då med dagens skola? Förmedlas ett referenssystem som ger dagens generation en plattform för att förstå hur saker och ting hänger ihop substantiellt, historiskt och socialt? Eller är det som sädesfälten som ”böja sig för vinden” – när Google, Apple, Facebook m.fl. styr upp tillvaron med nyheter i ettornas och nol-lorna värld...

Hade vi ett bättre referenssystem då, på 60-talet? Det känns så. Men sannolikt inte för klassresenärerna: ”ju förr dess bättre” ställs mot ”man kan inte vrida utvecklingen bakåt”, som det verkar.

Bo Eneroth, Årsbokens redaktör och producent 2007-2017, funden i skuggan av kvarnen...